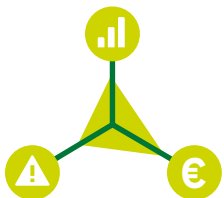

STRATEGISCH ASSETMANAGEMENT PLAN OPENBARE RUIMTE

2024-2027

Strategisch Assetmanagement Plan Openbare Ruimte 2024-2027

Colofon

Datum: 21 november 2022

Auteurs: Almer de Jong (gemeente Apeldoorn)
Wim Timmerman (Royal HaskoningDHV)
Ceciel van Iperen (Royal HaskoningDHV)

Projectgroep: Diederik Anema
Ernst Jan Mulderij
Jacques Koetsier
Jan Albert van Buuren
Jeanette van Dijk
Jeannete Kuipers
Machiel Wispels
Sander Baan

Inhoud

Samenvatting

1 Inleiding - waarom strategisch assetmanagement?

- 1.1 Grote opgaven vragen om een andere werkwijze
- 1.2 Beheer op basis van assetmanagement
- 1.3 Afbakening van het Strategisch Asset Management Plan
- 1.4 Doel en geldigheid van het SAMP

2 De openbare ruimte - wat hebben we en wat willen we?

- 2.1 Huidig areaal
- 2.1 Trends en ontwikkelingen
- 2.3 Doelen voor de openbare ruimte
- 2.4 Beheerprincipes

3 Strategie - hoe bereiken we de doelen?

- 3.1 Van doelen naar maatregelen
- 3.2 Stijgende kosten voor vervanging
- 3.3 Maatregelen voor de juiste basis
- 3.4 Maatregelen om bewegen en ontmoeten te stimuleren
- 3.5 Maatregelen voor klimaatadaptatie
- 3.6 Maatregelen voor biodiversiteit
- 3.7 Maatregelen voor inclusiviteit

4 Financien - wat zijn de kosten?

- 4.1 Uitgangspunten
- 4.2 Kosten en investeringen 2024-2027

5 Organisatie en instrumenten - hoe regelen we het beheer?

- 5.1 Assetmanagement en de organisatie
- 5.2 Geborgde processen
- 5.3 Kansen en risico's voor Apeldoorn
- 5.4 Ontwikkelagenda - wat moeten we nog uitwerken?

5 BIJLAGEN

Bijlage 1 - Begrippen	32
8 Bijlage 2 - Areaal	34
8 Bijlage 3 - Ontwikkeling veroudering en vervangingsopgave	35
8 Bijlage 4 - Waardenmodel en risicomatrix	37
9 Bijlage 5 - Niveaus beeldkwaliteit	40
9 Bijlage 6 - Niveau technische kwaliteit	44
Bijlage 7 - 15% vergroenen in beheerprojecten	46
11 Bijlage 8 - Ecologisch beheer	47
11 Bijlage 9 - Financiële kaders	51
13	
16	
16	
16	
17	
19	
19	
20	
20	
22	
22	
23	
26	
26	
26	
28	
28	
29	

Samenvatting

De gemeente Apeldoorn staat voor een aantal grote opgaven. De openbare ruimte veroudert, de energietransitie vraagt om aanpassingen, net zoals het veranderende klimaat en de maatschappelijke ontwikkelingen. Om de juiste beslissingen te nemen kiezen we voor de methodiek van 'assetmanagement'. Deze methodiek weegt alle belangen mee en optimaliseert tussen prestaties, risico's en kosten van assets en maatregelen.

De openbare ruimte van Apeldoorn moet een bijdrage leveren aan de ambitie van brede welvaart. Om dat te bereiken hebben we vijf beheerdoelen geformuleerd, namelijk: de openbare ruimte biedt een aantrekkelijke, schone, hele en veilige basis voor alle functies, stimuleert bewegen en ontmoeten, draagt bij aan klimaatadaptatie en aan biodiversiteit, en ondersteunt inclusiviteit.

Het beheer van de openbare ruimte op basis van assetmanagement werken we uit in een Strategisch Assetmanagement Plan, een SAMP. Dit plan geeft een overzicht van de maatregelen om de beheerdoelen te bereiken, de kosten en de organisatie. Het SAMP beschrijft de maatregelen concreet voor de komende 4 jaar, en geeft een vooruitblik naar de komende 10 tot 20 jaar.

Om onze doelen effectief te realiseren en onze middelen doelmatig in te zetten werken we op basis van negen beheerprincipes. Dit zijn de algemeen geldende randvoorwaarden voor de programmering en de uitvoering van maatregelen, onder andere: 'we werken duurzaam en circulair', 'we zijn een goede rentmeester', 'we voorkomen achterstallig onderhoud' en 'bij vervanging passen we de inrichting aan de eisen en wensen van deze tijd aan'.

In de komende jaren nemen we verschillende beheermaatregelen. In de eerste plaats gaan we extra inzetten op de vervanging van de onderdelen van de openbare ruimte die een te lage technische kwaliteit hebben. Hiermee krijgen we grip op de vervangingsgolf. Als tweede zetten we gericht in op extra maatregelen waarmee we onze ambities en beheerdoelen voor de openbare ruimte kunnen realiseren. Dit betreffen extra maatregelen voor klimaatadaptatie, verkeersveiligheid, beeldkwaliteit, inclusiviteit en ecologisch beheer. Ten derde zijn er overige financiële consequenties die het gevolg zijn van een actualisatie van de kaders en uitgangspunten die in de afgelopen jaren zijn aangepast.

Uitgangspunt bij de meeste maatregelen is 'efficiënt meeliften'. Op het moment dat we gaan vervangen of groot onderhoud uitvoeren, bekijken we altijd welke maatregelen kunnen bijdragen aan onze doelen en ambities. Dit is onderdeel van het programmeerproces. We gaan voor een meer integrale benadering op het moment dat we de openbare ruimte vervangen, en we werken toe naar een meer gebiedsgerichte en/of opgavegerichte vervanging,

Op dit moment hebben we 30 miljoen euro aan exploitatiemiddelen en 16,4 miljoen aan investeringsmiddelen beschikbaar voor de openbare ruimte. De verschillende maatregelen leiden tot onderstaande structurele financiële vraag.

Tabel 1 - Overzicht structureel benodigde middelen SAMP (bedragen in miljoen euro)

Financieel overzicht Strategisch Assetmanagement Plan Apeldoorn	Benodigde middelen	Soort middelen
Vervanging openbare ruimte		
- structureel maken middelen uit MPB om verouderde openbare ruimte op orde te houden (vanaf 2027)	6,0	Investering
Maatregelen om de ambities waar te maken		
- beeldkwaliteit en inclusiviteit (vanaf 2024)	0,5	Exploitatie
- verkeersveiligheid en vergroenen (vanaf 2024)	0,5	Investering
- versnelde invoer ecologisch beheer (2024-2027)	0,2	Investering
Overige financiële consequenties (vanaf 2024)		
- beheer bossen, verbeteren groeiplaatsen, klein onderhoud wegen, middelen voor risico's (zoals ziekten en plagen) op te vangen, kwaliteitsgroen*	1,9	Exploitatie
- klein onderhoud wegen (verschuiving 0,6 naar exploitatie), vervangen plantvakken (0,3)	-0,3	Investering

* het betreft o.a. het structureel maken van tijdelijke of eindige middelen (bijvoorbeeld uit het Groenplan) of het verwerken van eerder gemaakte keuzes (bijvoorbeeld Bosbeheerplan)

Tabel 2 - Overzicht bedragen totaal per jaar: exploitatie en kapitaalslasten nieuw benodigde middelen (bedragen in miljoen euro)

Bedragen totaal per jaarschijf	2024	2025	2026	2027
Exploitatie	2,400	2,400	2,400	2,400
Rente en afschrijving nieuw	0,000	0,022	0,044	0,066

Vijf beheerdoelen
Doel 1 - Onze openbare ruimte biedt een aantrekkelijke, schone, hele en veilige basis voor alle functies

1 Inleiding – waarom strategisch assetmanagement?

1.1 Grote opgaven vragen om een andere werkwijze

Beheren van de openbare ruimte deed de gemeente Apeldoorn altijd al. Heel vroeger was dat 'reactief beheer', onderhoud uitvoeren als er ergens iets mis was. Inmiddels is planmatig beheer de werkwijze. Dit betekent het voorspellen en inplannen van het onderhoud en de vervanging, op basis van kennis en ervaring. Op dit moment staat de gemeente voor een aantal nieuwe, grote uitdagingen, zoals een openbare ruimte die op veel plaatsen verouderd is en vervangen moet worden. Maar ook grote opgaven zoals de doorontwikkeling van de stad, de energietransitie, de klimaatadaptatie en de effecten van maatschappelijke veranderingen, zoals knelpunten in de verkeersveiligheid. Hoe pakken we deze uitdagingen als beheerders van de openbare ruimte zo efficiënt mogelijk op? De nieuwe opgaven vragen om een andere aanpak:

- Duidelijke doelen voor de openbare ruimte, die we zo concreet mogelijk maken
- Integraal werken en slim combineren tussen alle vakgebieden in de openbare ruimte
- Afwegen, prioriteiten stellen en keuzes maken op basis van de doelen die we willen bereiken
- Koppelen van beheer aan ruimtelijke ontwikkelingen en investeringen.

Tegelijkertijd blijft een deel van de huidige werkwijze gelijk, dit vinden we de 'basis':

- We blijven zorgen voor een veilige en gezonde openbare ruimte
- We blijven rekening houden met alle wettelijke verplichtingen
- We blijven 'goed rentmeester' van de openbare ruimte zodat we kapitaalvernieging voorkomen.

Omdat ook voor het beheer van de openbare ruimte de methodieken zich verder ontwikkelen, hebben we bekeken van welke inzichten we het beste kunnen profiteren. De methodiek van assetmanagement past bij deze situatie. De Raad heeft daarom in januari 2022 gevraagd om een Strategisch Assetmanagementplan, kortweg een 'SAMP'. Geen fraai woord, wel een handige afkorting die we in dit document gebruiken.

1.2 Beheer op basis van assetmanagement

Assetmanagement is voor Apeldoorn de volgende stap in het professioneel beheer van de openbare ruimte. Onder beheer verstaan we het behoud en het versterken van de functies van de openbare ruimte en haar onderdelen. Letterlijk vertaald betekent assetmanagement 'het beheer van bezittingen'.

De methodiek assetmanagement is een doorontwikkeling van het traditionele beheer, en helpt bij het kiezen van de juiste maatregelen en het helder onderbouwen van de keuze. Assetmanagement zorgt ervoor dat budgetten efficiënt worden ingezet, maar dan moet je wel scherp hebben wat je wilt bereiken. We nemen de toekomst mee in alle keuzes. Dit is een essentiële verandering, zo nadrukkelijk deden we dat niet eerder.

De doelen voor de openbare ruimte komen voort uit het gemeentelijk beleid, de wettelijke kaders en uit de trends en ontwikkelingen. De doelen staan beschreven in paragraaf 2.3. Ze verwoorden wat we willen bereiken met de openbare ruimte, en geven richting aan de maatregelen die we hiervoor moeten nemen. Sinds 2022 werken we in Apeldoorn met het begrip 'brede welvaart'. Onze beheerdoelen dragen daaraan bij. In alles wat we doen streven we naar evenwicht op economisch, sociaal en ecologisch vlak. Dit betekent in het kort dat we bij het beheer van de openbare ruimte verder kijken dan alleen onderhoud en techniek. In ieder project en bij iedere beheerbeslissing wegen we af hoe we een bijdrage kunnen leveren aan de brede welvaart van Apeldoorn.

'Brede welvaart' ontstaat door een brede afweging van belangen en maatregelen. Assetmanagement past hierbij. Bij een strategisch assetmanagementplan draait het om de beste balans tussen prestaties, risico's en kosten. Met 'prestatie' bedoelen we mate waarin een asset bijdraagt aan de doelen die de gemeente

Voor de openbare ruimte hebben we de ISO55000 norm voor Assetmanagement als volgt vertaald.

Assetmanagement bestaat uit alle gecoördineerde activiteiten om de openbare ruimte optimaal bij te laten dragen aan de doelen van de gemeente.

heeft met de openbare ruimte. Met 'risico' bedoelen we mogelijke ongewenste gebeurtenissen waardoor de doelen van de asset niet worden bereikt.

1.3 Afbakening van het Strategisch Asset Management Plan

Een SAMP gaat in principe over de hele openbare ruimte. In dit SAMP van Apeldoorn is een nadere afbakening gemaakt. Het is van toepassing op de bestaande stad en is de doorvertaling van bestaand beleid, zoals de Omgevingsvisie en het Coalitieakkoord. Dit SAMP gaat niet over grootschalige ontwikkelingen zoals het programma Stad maken, het BSK-gebied (Binnenstad, Spoorzone

en Kanaalzone), vastgoed, vergunning en handhaving, afvalinzameling, eenmalige of grote structuurwijzigingen, aanpassingen hoofdwegenstructuur en realiseren van de hoofdgroenstructuur. Deze onderwerpen programmeren en begroten we momenteel op een andere manier, namelijk met portfoliomanagement.

Bij de periodieke actualisatie van het SAMP verwerken we nieuw vastgesteld beleid en wijzigingen in het areaal zoals een nieuwe tunnel of nieuwe groenvoorzieningen. We zorgen ervoor dat er budget gereserveerd gaat worden voor het onderhoud en de vervanging daarvan.

Het SAMP heeft als scope het beheer van de bestaande

openbare ruimte. Om overlap te voorkomen met een aantal meer thematische programma's stemmen we af met:

- Verkeersvisie 2016-2030
- Uitvoeringsplan verkeersveiligheid (in ontwikkeling)
- Gemeentelijk water- en rioleringsplan Apeldoorn 2022-2026 - "Water in balans"
- Strategische agenda klimaatadaptatie en natuur (in ontwikkeling)
- Onderwerp inclusie (in ontwikkeling).

1.4 Doel en geldigheid van het SAMP

Het strategisch assetmanagementplan vertaalt de doelen van de gemeente naar doelen voor de openbare ruimte en principes voor het beheer. Ook beschrijft het SAMP hoe aan deze doelen wordt voldaan, wat de kosten zijn en welke organisatie hier bij past. Het SAMP bevat de strategische doorkijk op het beheer van de openbare ruimte voor de langere termijn. Dit biedt de benodigde continuïteit voor de processen en ontwikkelingen in de openbare ruimte. Hiermee vormt het ook de bestuurlijke verankering voor het beheer van onze openbare ruimte.

De middelen, zowel investering als exploitatie, die we denken nodig te hebben om de voorgestelde prestaties te halen zijn voor de komende 4 jaar concreet gemaakt. Jaarlijks maken wij een uitvoeringsprogramma en verantwoorden wij in de jaarrekening onze prestaties.

We actualiseren het SAMP eens per vier jaar. Deze versie is geldig van 2024 tot en met 2027. We evalueren eind 2026 en verwerken in 2027 alle aanpassingen. De volgende versie is daarmee geldig in de periode 2028-2031. Tabel 1 toont het overzicht van de plannen die gerelateerd zijn aan het SAMP.

Tabel 3 - Overzicht plannen voor de openbare ruimte

Plannen openbare ruimte	Frequentie	Niveau	Bevoegdheid
Strategisch Assetmanagement Plan	1x per 4 jaar	Strategisch	Raad
Evaluatienota, voorafgaand aan nieuw SAMP (inbreng aanpassingen)	1x per 4 jaar	Strategisch	Raad
Uitvoeringsprogramma	Jaarlijks	Tactisch	College
Evaluatie, via jaarrekening	Jaarlijks	Tactisch	Raad

"We zien het SAMP als een nadere uitwerking van de Omgevingsvisie. De ambities en doelen werken we praktisch uit voor het beheer van onze openbare ruimte."

Vijf beherdoelen
Doel 2 - Onze openbare ruimte stimuleert bewegen en ontmoeten

2 De openbare ruimte – wat hebben we en wat willen we?

2.1 Huidig areaal

De assets in de openbare ruimte, ook wel kapitaalgoederen of bezittingen genoemd, beschouwen we op drie niveaus.

Openbare ruimte als geheel

Op het meest globale niveau beschouwd beschikt Apeldoorn over de asset 'openbare ruimte', van globaal 1.900 hectare. De hoofdfuncties van de asset 'openbare ruimte' zijn onder meer 'verplaatsen' en 'verblijven'. Alle onderdelen van de openbare ruimte samen vertegenwoordigen een waarde van globaal 2 miljard euro.

Functionele eenheden - gebieden en systemen

Eén niveau gedetailleerder is de openbare ruimte in te delen in verschillende functionele eenheden die elk specifieke functies vervullen. Ze dragen daarmee bij aan één of meer doelen die de gemeente heeft voor de openbare ruimte. We onderscheiden twee soorten functionele eenheden:

- Gebieden, zoals parken, woonwijken, bedrijventerreinen en het centrumgebied. Parken bijvoorbeeld faciliteren bewegen en ontmoeten, bieden de mogelijkheid voor het vergroten van de biodiversiteit, en dragen bij aan klimaatadaptatie.
- Systemen of netwerken, zoals het rioleringsstelsel. Dit stelsel is essentieel voor de gezondheid, veiligheid en klimaatadaptatie.

Assets

Alle functionele eenheden bestaan uit een combinatie van assets, die in samenhang de doelen realiseren. Parken bestaan bijvoorbeeld uit een combinatie van groene assets zoals gazon, heesters en bomen, verharde paden, waterpartijen zoals een vijver, lichtmasten en terreinmeubilair. Het doel 'biodiversiteit' wordt ondersteund door de keuze in het sortiment van planten en bomen, een natuurinclusieve inrichting van het park en ecologisch beheer.

Het rioleringsstelsel bestaat uit een systeem van onder meer buizen, kolken, putten, goten, overstorten en pompen. Het doel 'klimaatadaptatie' wordt onder

meer ondersteund door een voldoende capaciteit van de hemelwaterafvoer. In bijlage 2 staat het volledige overzicht van het areaal.

Beheermaatregelen worden uitgevoerd aan de assets. De beslissing over de te nemen maatregelen hangt af van de functionele eenheid waar ze toe behoren en de doelen die we met deze functionele eenheid willen realiseren. Daarbij nemen we alle assets in de functionele eenheid integraal mee. Zo werken we gebiedsgericht, op netwerkniveau en integraal.

Areaal openbare ruimte

- 1250 km rioleringsstelsel
- 68.000 bomen
- 29.500 lichtmasten
- 71 VRI's
- 9.040.000 m² groen
- 9.960.000 m² verhardingen
- 11 tunnels

En nog veel meer! Zie bijlage 2.

2.2 Trends en ontwikkelingen

Om het juiste beheer van de openbare ruimte te bepalen moeten we de trends en ontwikkelingen in de komende jaren kennen, en de gevolgen daarvan voor de openbare ruimte. Zo kunnen we maatregelen nemen die zijn voorbereid op de toekomst.

De belangrijkste trends en ontwikkelingen zijn:

- Een verouderende openbare ruimte.
Apeldoorn is na de oorlog snel gegroeid, grote delen van de openbare ruimte zijn in komende jaren aan vervanging toe. Belangrijkste asset hierin zijn de wegen. De opgave voor wegen neemt komende 15 jaar met ongeveer een factor 3 tot 4 toe. Zie bijlage 3.
- De energietransitie.
De energietransitie heeft een grote impact op de openbare ruimte. Voor de locaties waar warmtenetten komen is dat duidelijk, maar ook op andere locaties worden elektriciteitsnetten verzaagd en transformatorhuisjes toegevoegd. Samenwerken is nodig om overlast te beperken en kosten te verlagen.
- De veranderingen in het klimaat.
De gevolgen van klimaatveranderingen zijn hevig. De kans op wateroverlast neemt toe. Ook hebben we te maken met langere droge periodes. Daarnaast wordt het warmer en krijgen we te maken met langere periodes met hoge

temperaturen. De inrichting moet hierop worden aangepast om overlast te voorkomen en om gezondheidsklachten te verminderen.

- De groei van Apeldoorn.
We bouwen 10.000 extra woningen en groeien naar 180.000 inwoners. Dit is de ambitie 'stadmaken' uit de Omgevingsvisie, met een grote binnenstedelijke opgave (BSK), en een verdere stedelijke uitleg (bedrijventerreinen, woningbouw). Deze groei betekent dat de bestaande openbare ruimte anders of meer intensief wordt gebruikt. Dat vraagt grote investeringen, onder meer in infrastructuur, die we mogelijk kunnen combineren met noodzakelijke investeringen in beheer.
- Maatschappelijke ontwikkelingen.
We worden ouder en blijven langer thuis wonen. Kwetsbare inwoners wonen waar mogelijk zelfstandig in hun wijk. Iedereen doet ertoe en doet mee vanuit hun eigen rol, verantwoordelijkheid en talenten. Dit heeft bijvoorbeeld invloed op de eisen die we stellen aan de toegankelijkheid en bereikbaarheid van de openbare ruimte. Maar we werken ook vaker thuis en gaan over op een deeleconomie, ook dat vraagt andere dingen van de openbare ruimte.
- Technische ontwikkelingen.
Mobiliteit verandert, elektrisch rijden heeft de toekomst en vraagt bijvoorbeeld infrastructuur om te laden. Slimme mobiliteit vraagt aanpassingen in bijvoorbeeld onze VRI's en de ontwikkelingen in autonoom rijden vragen om goede wegmarkeringen. Data en sensoren bieden steeds meer toepassingen en mogelijkheden voor de openbare ruimte, maar (doelmatige) toepassing hiervan vergt ook kennis en middelen.

Een aantal trends en ontwikkelingen kan tot risico's in de openbare ruimte leiden. Tegelijkertijd bieden ze ook kansen. Bijvoorbeeld, als we de vervangingsopgave niet adequaat oppakken, leidt dit tot fysiek onveilige situaties, en hogere onderhouds- en vervangingskosten. Vervanging biedt de kans om onderdelen van de openbare ruimte in één moeite door aan te passen aan de eisen van de toekomst.

2.3 Doelen voor de openbare ruimte

Ons huidige areaal en onze huidige manier van beheren zijn nog onvoldoende voorbereid op de toekomst. In de huidige beleidskaders is het grootste deel van de trends en ontwikkelingen verwerkt. De doelen sluiten daarom volledig aan op onder meer de Omgevingsvisie 'Woest aantrekkelijk Apeldoorn', het Coalitieakkoord 2022 - 2026 en de Kadernota maatschappelijke ontwikkeling

2022-2030. Vanzelfsprekende randvoorwaarden voor het SAMP zijn de wet- en regelgeving en onze vastgestelde financiële kaders.

De doelen vatten samen wat we willen bereiken met de openbare ruimte, en bepalen daarmee de maatregelen die we hiervoor moeten nemen. Alle doelen samen dragen bij aan de brede welvaart in Apeldoorn. Ze zorgen voor een uitnodigende openbare ruimte die onze gemeente tot een aantrekkelijke en ondernemende gezinstad maakt. Er zijn meer doelen te bedenken waarmee we het beleid kunnen ondersteunen, we kiezen in dit SAMP de doelen die de meeste urgentie hebben en die de meeste kansen bieden.

1. Onze openbare ruimte biedt een aantrekkelijke schone, hele en veilige basis voor alle functies

We vinden het vanzelfsprekend dat onze openbare ruimte een goed functionerende stad mogelijk maakt. Daarvoor houden we de basis op orde, en zorgen we ervoor dat de openbare ruimte schoon, heel en veilig is. Dit deden we al, en dat blijven we doen.

Een schone openbare ruimte zorgt voor een algemeen gevoel van welbevinden en sociale veiligheid van alle gebruikers. Ook geldt dat hoe schoner, hoe minder onderhoudsinspanning nodig is. Er zijn zo min mogelijk kapotte en niet-functionerende onderdelen, er is geen sprake van verloedering. We zijn een goed rentmeester en houden de technische kwaliteit van onze assets zodanig dat er geen versnelde vervanging nodig is. Zo voorkomen we kapitaalvernietiging. Verkeersveiligheid is een belangrijk aandachtspunt. We accepteren risico's voor de veiligheid slechts in zeer beperkte mate. Belangrijk onderdeel van onze brede welvaart is een leefomgeving waarin alle gebruikers, zowel bewoners als bezoekers, zich prettig voelen. Daarnaast blijft gezondheid uiteraard een belangrijke waarde waar we op sturen.

2. Onze openbare ruimte stimuleert bewegen en ontmoeten

We willen voldoende en kwalitatief goede ruimte voor sporten, spelen, wandelen en ontmoeten. In de openbare ruimte is dat gratis en laagdrempelig, waardoor een zo groot mogelijk deel van onze inwoners hiervan gebruik kan maken. De inrichting van de openbare ruimte moet kinderen uitnodigen om op veel plaatsen te kunnen spelen, met aantrekkelijke plekken in de buurt. Voor sporters willen

Doelen voor de openbare ruimte

Onze openbare ruimte ...

1. biedt een aantrekkelijke, schone, hele en veilige basis voor alle functies (basis op orde)
 2. stimuleert bewegen en ontmoeten
 3. draagt bij aan klimaatadaptatie
 4. draagt bij aan biodiversiteit
 5. ondersteunt inclusiviteit
- ... en levert daarmee een bijdrage aan de brede welvaart van Apeldoorn.

we hetzelfde, zoals in de Omgevingsvisie staat verwoord: “de stad moet aanvoelen als een sportschool”. Ook willen we voldoende ruimte voor voetgangers en fietsers. In de Apeldoornse wijken, inclusief de binnenstad, moeten wandelen en fietsen de inrichting bepalen.

3. Onze openbare ruimte draagt bij aan klimaatadaptatie

Als we onze openbare ruimte niet aanpassen aan het veranderende klimaat, komen onze veiligheid, gezondheid, natuurwaarden en economie in gevaar. We moeten de gevolgen van wateroverlast, droogte en hitte zo veel als mogelijk beperken. De openbare ruimte levert hier een grote bijdrage aan in de vorm van waterafvoer, waterberging en koeling. Als bosrijke gemeente op de Veluwe gaan we onze natuurlijke kansen hiervoor optimaal benutten. Ook zijn we zuinig op ons unieke watersysteem van beken, sprengen en de grootste drinkwatervoorraad in het Veluwemassief.

4. Onze openbare ruimte draagt bij aan biodiversiteit

Biodiversiteit staat voor soortenrijkdom en voor evenwichtige leefgebieden waarin de verschillende soorten dieren en planten leven in gezamenlijkheid. Biodiversiteit is onder andere cruciaal voor onze voedselvoorziening en gezondheidszorg, omdat een grote genetische variatie voorkomt dat gewassen en grondstoffen verdwijnen door ziektes en klimaatverandering. We gaan de natuur en de biodiversiteit versterken, door een gerichte groene inrichting, de juiste sortimentskeuze en ecologisch beheer. We ontwikkelen een natuurinclusieve stad tot in alle haarvaten en waar nodig werken we aan natuurherstel.

5. Onze openbare ruimte ondersteunt inclusiviteit

We willen dat alle inwoners, ook de kwetsbare, zo goed en lang mogelijk zelfstandig kunnen wonen en leven in Apeldoorn. Dat vraagt soms aanpassingen aan de openbare ruimte. Denk aan toegankelijkheid, looproutes, voldoende rustplekken en een veilige omgeving. Dit is het dorps in de wijk: wijken waar men levenslang samen kan wonen. Multifunctionele voorzieningen dragen daaraan bij. We bieden binnen het beheer en onderhoud van de openbare ruimte mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een werkplek.

2.4 Beheerprincipes

We gebruiken een aantal beheerprincipes voor onze manier van werken en plannen. Deze beheerprincipes dragen bij aan het effectief realiseren van onze doelen. Ze maken de efficiënte en doelmatige inzet van middelen mogelijk, en

dienen als praktische handvatten bij de keuze van maatregelen. Het zijn de algemeen geldende randvoorwaarden voor de programmering en de uitvoering van maatregelen.

In onze beheerprincipes komen de typen beheermaatregelen terug die we onderscheiden:

- Regulier onderhoud (verzorgingsonderhoud en klein onderhoud)
- Groot onderhoud
- Vervanging
- Dienstverlening.

In bijlage 1 staat de toelichting op deze begrippen.

1. Ernstige knelpunten lossen we altijd op

Ernstige knelpunten, waarbij bijvoorbeeld de verkeersveiligheid of de leefbaarheid in het geding is, lossen we altijd op. Ook als er geen combinatie te maken is met vervanging of groot onderhoud. Ernstige knelpunten hebben namelijk een sterk negatief effect op onze doelen.

2. Bij vervanging passen we de inrichting aan de eisen en wensen van deze tijd aan

Als onderdelen van de openbare ruimte aan vervanging toe zijn is dat een logisch moment om actuele doelen en grote opgaven zoals klimaatadaptatie en energietransitie mee te nemen. We kijken breed. Dit betekent dat we ook oog hebben voor wijzigingen in functie. In de praktijk is vooral vervanging van de weg de aanleiding om breder te kijken naar het functioneren van de openbare ruimte en de gewenste veranderingen, zoals vergroenen, afkoppelen en een duurzaam veilige inrichting. Op deze manier meeliften is doelmatig. Dat doen we omdat het slim koppelen van opgaven vele malen goedkoper is dan elke aanpassing als losstaand project uit te voeren. Aanpassingen zijn immers erg kostbaar.

3. Bij groot onderhoud kijken we vooral naar wat er niet meer functioneert

Bij groot onderhoud bekijken we welke assets niet meer functioneren, en of we bepaalde knelpunten in dezelfde werkgang kunnen oplossen. We kijken vooraf kritisch welke knelpunten zich hiervoor lenen, en accepteren het als de onderhoudsmaatregel duurder uitvalt. Bij groot onderhoud is het meestal niet doelmatig om de inrichting aan te passen.

4. Met ons verzorgingsonderhoud voorkomen we achterstalligheid

Verzorgingsonderhoud is belangrijk om de basis op orde te houden: ‘schoon, heel, veilig’. Tegelijkertijd is het belangrijk om geen achterstanden in dit

Schuiven met technisch vervangingsmoment

Het moment van vervanging stemmen we af op de gebiedsgerichte aanpak. Dat betekent dat we een bandbreedte aanhouden, en niet altijd vervangen op het technisch optimale vervangingsmoment. Soms wat eerder waarbij we enige kapitaalvernietiging accepteren, maar soms ook later met enige risico's voor de prestaties. We kijken maximaal 20% af van het technisch optimale vervangingsmoment.

onderhoud te laten ontstaan. Achterstand is ongunstig omdat het wegwerken ervan duurder is dan het onderhoud dat we normaal zouden uitvoeren. Dat komt doordat vaak extra rondes nodig zijn, of zwaarder materieel omdat bijvoorbeeld 'vuil ander vuil aantrekt', onkruid groter en steviger is, en waterdoorlatende voegen dichtslibben. Daarnaast vertraagt gericht verzorgingsonderhoud ook de veroudering van assets.

5. Goed rentmeesterschap

We gaan uit van de laagste kosten en hoogste prestaties over de gehele levenscyclus, van ontwerp en aanleg tot opbreken of vervangen. Een asset of gebied kan relatief hoge aanlegkosten hebben, maar door een onderhouds-arm en circulair ontwerp over zijn gehele levenscyclus toch goedkoper zijn.

6. We werken nog meer integraal en gebieds- en systeemgericht

Opgaven en ontwikkelingen in de openbare ruimte zijn het beste in samenhang aan te pakken, zowel technisch als organisatorisch en financieel. Daarom werken we integraal. We stemmen werkzaamheden en investeringen zo goed mogelijk op elkaar af. We koppelen waar mogelijk beheer aan ontwikkeling.

7. We werken duurzaam en circulair

Bij alle beheeractiviteiten verminderen we ons materiaalgebruik door hergebruik en circulaire inkoop. Ook verminderen ons energieverbruik en onze CO₂ uitstoot. We passen zo veel als mogelijk gebiedseigen materiaal toe, streven naar een kleine kringloop en scheiden of hergebruiken afval en restmateriaal.

8. We geven inwoners inspraak op hun eigen leefomgeving

In de Omgevingsvisie staat het al, de uitwerking van de visie en de verdere plannen doen we samen met inwoners, partners, organisaties, bedrijven, onderwijsinstellingen en andere initiatiefnemers. Met name voor de grote projecten bevragen we de bewoners, bijvoorbeeld bij revitalisering van buurten of vervangingsprojecten. Tegelijkertijd maken we inspraak gemakkelijker door een laagdrempelige organisatie te zijn. We zijn goed bereikbaar, pakken vragen en meldingen snel op, en hebben een open houding.

9. We gebruiken assetmanagement als methodiek

Vanwege de grote opgaven voor onze openbare ruimte heeft de Raad in het voorjaar van 2022 besloten alle beheerbeslissingen te onderbouwen met de methodiek 'assetmanagement'. Keuzes zijn transparant doordat de prestaties, risico's en kosten van de beheermaatregelen zijn afgewogen.

Afwegingsmethode 'Prestaties-Risico's-Kosten'

Om de doelen te bereiken is een aantal maatregelen nodig in de komende jaren op het gebied van inrichting, onderhoud, werkwijze en organisatie. We zorgen uiteraard voor de 'basis op orde' met maatregelen die onze openbare ruimte schoon, heel en veilig houden. Voor onze beleidsdoelen moeten we aanvullende maatregelen nemen. Daarbij staan we voor afwegingen: wat zijn de beste maatregelen?

We gebruiken hiervoor de afwegingsmethode 'prestaties-risico's-kosten'. Daarbij draait het om de beste balans tussen prestaties, risico's en kosten. Bij deze afwegingsmethode staan de doelen altijd centraal, alle te leveren prestaties zijn gericht op deze doelen. In hoofdstuk 5 staat een toelichting.

We gebruiken een risicomatrix met achterliggend waardenmodel om prestaties, risico's en kosten te kunnen afwegen. De risicomatrix en het waardenmodel zijn toegelicht in bijlage 5. Bij de afwegingen is gebiedsgericht en integraal werken het uitgangspunt. We stemmen maatregelen op elkaar af. We schuiven met het technisch optimale vervangingsmoment om efficiënt te kunnen combineren. Dus sommige assets wat eerder waarbij we enige kapitaalvernietiging accepteren, en sommige wat later met enige risico's voor de prestaties. Bij de kosten gaan we uit van de laagste kosten en hoogste opbrengste) over de gehele levenscyclus, van ontwerp en aanleg tot opbreken.

Vijf beheerdoelen
Doel 3 - Onze openbare ruimte draagt bij aan klimaatadaptatie

3 Strategie – hoe bereiken we de doelen?

3.1 Van doelen naar maatregelen

Om onze doelen die we hebben beschreven in paragraaf 2.3 te bereiken, is een aantal maatregelen nodig in de komende jaren. Ons huidige maatregelenpakket is nog niet voldoende. Dat zien we bijvoorbeeld aan de wateroverlast bij hevige regenbuien, maar ook aan de aanvragen voor het verlagen van trottoirs voor een betere toegankelijkheid voor minder validen. En aan de achterstand in technische kwaliteit, die sterk oploopt.

Naast deze extra maatregelen die nodig zijn om onze doelen te bereiken, blijven we natuurlijk de basis op orde houden. Op een aantal punten gaan we dat wel iets anders doen dan tot nu toe, omdat we slimme combinaties gaan maken met de maatregelen om de doelen te bereiken.

De maatregelen die we hebben gekozen zijn voor de komende vier jaar. De meeste zullen ook daarna doorlopen, maar om de vier jaar toetsen we wat de resultaten zijn en of er aanpassingen nodig zijn. Een maatregel dient tenminste één, maar vaak meer doelen. De keuze voor de maatregelen waarmee we de doelen realiseren is gebaseerd op de afweging tussen prestaties, risico's en kosten. Voor een aantal maatregelen kunnen we dit doorrekenen, andere maatregelen zijn gebaseerd op de beste inschattingen, ons 'vakmanschap'. In paragraaf 3.2 beschrijven we de maatregelen voor de vervangingsopgave apart. Vanwege de vervangingsgolf die we voorzien hebben deze een groot effect de komende jaren. In de paragrafen daarna volgen de maatregelen die we nemen om onze doelen te bereiken.

3.2 Stijgende kosten voor vervanging

De basis van beheer is het op orde houden van de technische kwaliteit van de openbare ruimte. Door het tijdig plegen van groot onderhoud of vervanging van de openbare ruimte blijft deze goed functioneren. Een openbare ruimte die voldoet aan de technische kwaliteitsnorm draagt bij aan de aantrekkelijke woon- en werkomgeving van Apeldoorn.

Doelstelling technische kwaliteit

De technische kwaliteit van onze assets, ook wel de conditie genoemd, wordt weergegeven volgens de landelijke NEN2767-norm. De conditiescore is een 6-punts schaal die veel wordt gebruikt voor gebouwen, installaties, terreinen en infrastructuur. 1 is de beste score, 6 de slechtste. Per assetgroep, zoals wegen, groen en riolering, hebben we het percentage assets benoemd dat minimaal conditiescore 3 (redelijke kwaliteit) moet hebben. Dat percentage ligt tussen de 80 en 90%. Bijlage 6 geeft het overzicht per assetgroep.

Stijging benodigde middelen voor vervanging

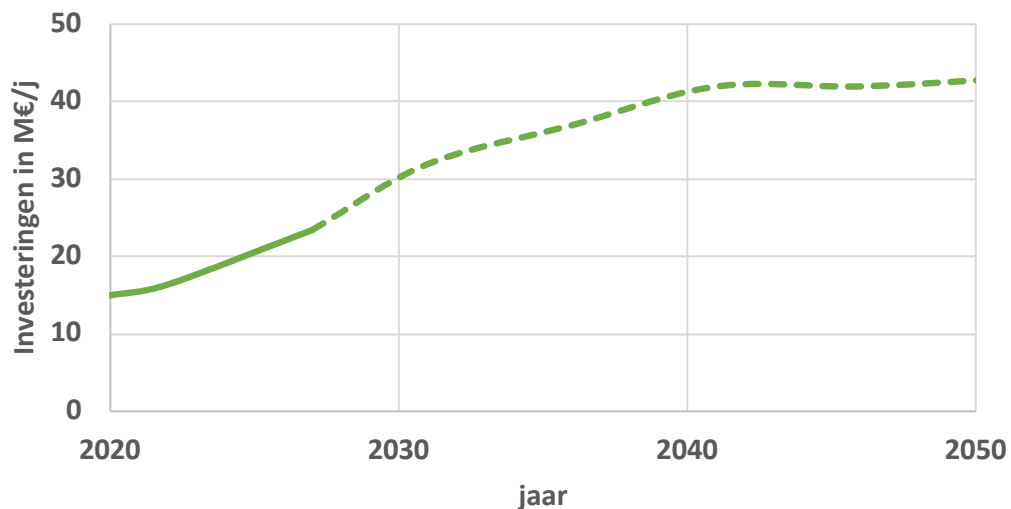
We willen dat minimaal 80% van de openbare ruimte een redelijke kwaliteit of beter heeft. We merken alleen dat de middelen tekort schieten om de huidige kwaliteit te behouden. Dat heeft twee oorzaken.

- Er is sprake van een vervangingsgolf. Openbare ruimte die in de jaren '60 - '80 is aangelegd is langzamerhand aan vervanging toe. Vervangen we niet, dan daalt de technische kwaliteit. Voor deze vervanging zijn nooit middelen gereserveerd. De eerste aanleg is betaald via projectexploitatie, daarna zijn uitsluitend middelen beschikbaar gesteld voor onderhoud.
- We zijn in 2017 begonnen met activeren op basis van het BBV-besluit van dat jaar. Er is dus nog geen sprake van vrijval van kapitaallasten waarmee in theorie nieuwe investeringen na afschrijving mee worden gefinancierd.

We zien dat de benodigde vervangingkosten stijgen. Voor 2024-2026 is dat al in de MPB vastgelegd, maar de stijging is structureel en leidt tot een vraag van 6M€ in 2027. De huidige budgetten zijn lager dan de geprognoseerde kosten.

Figuur 1 toont de prognose van de stijgende vervangingskosten in de openbare ruimte over een langere periode. In bijlage 3 staan de prognoses voor de assetgroepen wegen en riolering.

Prognose investeringen beheer openbare ruimte

Figuur 1 - Inschatting stijgende vervangingskosten openbare ruimte

Relatie tussen huidige vervangingsopgave en Wegenherstelplan van 2013

In 2013 is het Wegenherstelplan vastgesteld, er waren toen extra middelen nodig om het noodzakelijke onderhoud voor wegen uit te voeren. Het Wegenherstelplan is succesvol geweest en heeft achterstanden in onderhoud verminderd.

Toch zijn er ook grote verschillen met de huidige vervangingsopgave:

- De Focus van het wegenherstelplan lag op groot onderhoud: verreweg het belangrijkste verschil met de huidige vervangingsopgave is dat in het Wegenherstelplan geen geld voor vervangingen is meegenomen. Uitgangspunt was om wegen zo lang mogelijk met onderhoudsmaatregelen functioneel werkend te houden. Vervangingen van wegen zijn daarmee buiten het onderhoudsbudget gehouden.
- Het Wegenherstelplan ging uit van gemiddeld uitgaven en hield geen rekening met pieken als gevolg van een stad die met sprongen is gegroeid.

Voldoende technische kwaliteit met afwegingsmethodiek P-R-K

We vervangen onze assets op het moment dat ze onvoldoende technische kwaliteit hebben om hun functie te vervullen. Hiermee bereiken we een goed functionerende openbare ruimte, waarmee alle doelen worden gediend. Bij de keuze voor het moment van vervangen gebruiken we de afwegingsmethode Prestaties-Risico's-Kosten. De prestatie is de gemiddelde technische kwaliteit

Huidige vervangingsgolf als gevolg van 'aanlegpiek' in de jaren 1960-1980

Een groot aandeel van de vervangingsopgave wordt gevormd door onze wegen, straten en pleinen. Deze zijn zeer kapitaalintensief en bij vervanging vaak aanleiding om een (functionele) aanpassing door te voeren. Wegen gaan vrij lang mee (40-80 jaar) en tot nog toe lag de focus van het beheer op levensduurverlengende maatregelen (bijvoorbeeld een nieuwe asfaltlaag). Deze strategie was prima, maar kan niet eindeloos worden herhaald. Na 1, 2 of soms 3 keer een nieuwe topklaag zijn ook de onderliggende lagen en fundering aan vervanging toe. Voor veel (betonnen) elementen verhardingen geldt hetzelfde principe. Herstelwerk en herstraten is lang mogelijk, maar op een gegeven moment moet ook het materiaal een keer worden vernieuwd.

Daarnaast zien we de grote groei van Apeldoorn in de jaren 1960-1980 terug in de vervangingsopgave. In veel van deze wijken en buurten moeten we de komende tientallen jaren grote delen van de openbare ruimte vervangen. Op dit moment zien we de hoeveelheid benodigde maatregelen toenemen (door verschuiving naar duurere vervangingsmaatregelen) en is er meer klein onderhoud.

Bijlage 3 geeft een toelichting.

(NEN-2767-conditiescore) van 3 of hoger voor 80% van de openbare ruimte (zie bijlage 6 voor een verdere toelichting).

De technische en functionele kwaliteit bekijken we zowel per individuele asset als per gebied of systeem. We schuiven met het moment van vervanging zodat we een optimale afstemming bereiken binnen een gebied of een systeem. In deze gebieds- en systeemgerichte aanpak maken we slimme, integrale combinaties en kijken we goed naar de restlevensduur van alle assets, met een grens om kapitaalvernietiging te voorkomen.

3.3 Maatregelen voor de juiste basis

- ✓ **Onze openbare ruimte biedt een aantrekkelijke, schone, hele en veilige basis voor alle functies**

We zorgen al jaren dat de basis op orde is, en we gaan 'm verstevigen. Dat doen we binnen onze bestaande werkprocessen:

- **Verzorgingsonderhoud, inclusief klein onderhoud**
Maaien, schoffelen, vegen, onkruid verwijderen, klein herstelwerk in verhardingen, schilderen van lichtmasten, bestrijden van Japanse Duizendknoop, (zwerf)afval opruimen en nog veel meer. Onze openbare ruimte vraagt om het dagelijks onderhoud dat we op dit moment al uitvoeren. We gaan dit verstevigen door een aantal werkzaamheden aan te passen of uit te breiden. De bestrijding van ziekten en plagen, zoals de Japanse Duizendknoop en de Eikenprocessierups, versterken we doordat we een 'risicoreserve' opnemen voor onder andere momenten van hoge plaagdruk.
- **Dienstverlening**
Onze storingsdienst en onze gladheidsbestrijding zijn onmisbaar voor het goed en veilig functioneren. De uitgaven fluctueren, omdat werken in de openbare ruimte onvoorspelbaar is door bijvoorbeeld weersomstandigheden. We vangen dit op door een risicoreserve, dit zijn middelen voor risicomangement, fluctuaties en het oplossen van knelpunten. We gaan ook door met het afhandelen van klachten, meldingen en verzoeken van inwoners.
- **Groot onderhoud en vervanging**
Voor goed functionerende assets en gebieden is periodiek groot onderhoud nodig. En als de technische kwaliteit onvoldoende wordt, vervangen we. Zowel groot onderhoud als vervanging vraagt om een slimme planning en afstemming. In paragraaf 3.2 staat dit beschreven.

We gaan ook door met bewonersparticipatie, onder meer met de groeninitiatieven, waardoor bewoners kunnen participeren in de aanleg en het onderhoud van groenvoorzieningen in de openbare ruimte. Ook helpen veel bewoners mee met het schoonhouden van de openbare ruimte ('Heel Apeldoorn Rein').

We kiezen in hoog-stedelijke omgevingen (centrumgebieden) steeds vaker voor groen van hoge kwaliteit. Denk aan de groenvakken bij winkelcentrum Anklaar of 't Fort of de klimplanten over de Marktstraat. Dit groen vraagt meer onderhoud dan andere groenvakken, wat leidt tot een stijging van onderhoudskosten.

Daar waar verkeerslawaaï een ernstig knelpunt is passen we stil asfalt toe. Dat doen we op het moment dat er sprake is van groot onderhoud of vervanging. In het Actieplan Geluid is in beeld gebracht waar deze knelpunten zich bevinden, in 2024 wordt het Actieplan Geluid herzien.

We gaan de basis versterken met de volgende maatregelen:

- Differentiëren van de beeldkwaliteit ('schoon')
- Verbeteren van de verkeersveiligheid.

Differentiëren beeldkwaliteit ('schoon')

We onderhouden onze openbare ruimte nu gemiddeld op basiskwaliteit. Gemiddeld betekent: op sommige plekken zoals het centrum iets meer, op sommige plekken iets minder. Dit gaan we veranderen. De basiskwaliteit wordt niet de gemiddelde norm, maar de ondergrens. Dit betekent dus dat we op meer plekken een hogere kwaliteit gaan bieden, en nergens lager gaan dan de basiskwaliteit. Het betekent nog steeds dat we afval, veegvuil en onkruid op bepaalde locaties in beperkte mate accepteren, omdat dat bij de basiskwaliteit hoort. In bijlage 5 staat de verdere toelichting op dit beeldkwaliteitsniveau.

We gaan ook differentiëren: een hogere beeldkwaliteit in intensief gebruikte gebieden, zoals het centrum (zie kaart in bijlage 5), een lagere beeldkwaliteit in extensief gebruikte gebieden en bedrijventerreinen. Daarbij gaan we niet onder de ondergrens van de basiskwaliteit.

Prestaties: basiskwaliteit als ondergrens, differentiatie naar gebruiksintensiteit

Meerwaarde: een schonere openbare ruimte op de plekken waar veel mensen komen. Dit draagt bij aan de belevingswaarde van de openbare ruimte en het welbevinden van de bewoners en bezoekers

Risico's: een minder schone en aantrekkelijke openbare ruimte doet afbreuk aan de leefbaarheid van Apeldoorn voor bewoners en bezoekers en vermindert de kwaliteit van het vestigingsklimaat voor bedrijven

Kosten: 0,3 M€/j (exploitatie)

Verbeteren verkeersveiligheid

Met de beschikbare verkeersveiligheidsbudgetten hebben we de laatste jaren maatregelen genomen die de verkeersveiligheid verbeteren. Deze maatregelen waren aanvullend op het wegonderhoud. Vanwege de beperkte omvang van de budgetten hebben we hierin wel keuzes gemaakt. Voorbeelden zijn de snelheidsremmers bij scholen en sportvelden en in verblijfsgebieden. Ook hebben we woonstraten versmald waardoor een lagere rijsnelheid is bereikt, en hebben we zodanige oversteekmogelijkheden gemaakt op hoofdwegen dat fietsers en

Verbeterde fietsoversteek Europaweg.

voetgangers nu in twee etappes kunnen oversteken. Verkeersveiligheid wordt structureel meegenomen bij beheerprojecten. Daarbij geldt nog steeds dat niet alles kan. Als we moeten prioriteren kiezen we in de komende tijd voor het verbeteren van de verkeersveiligheid bij langzaam verkeer, fietsoversteken en -kruisingen en ernstige knelpunten.

Prestaties: Een veiligere weginrichting, minder ongelukken

Meerwaarde: terugdringen van hoog maatschappelijk risico, tegemoetkomen aan een deel van de wensen en verzoeken op dit vlak

Risico's: minder verkeersveiligheidsmaatregelen leiden tot een

groter aantal ongevallen

Kosten: 0,2 M€/j (investering, structureel)

3.4 Maatregelen om bewegen en ontmoeten te stimuleren

✓ Onze openbare ruimte stimuleert bewegen en ontmoeten

Kleine aanpassingen en verbeteringen voeren we nu al door met bestaande middelen. Op het moment dat we speelplekken vervangen kijken we bijvoorbeeld of we extra elementen kunnen toevoegen om de functionaliteit te verhogen, zoals het toevoegen van beweegtoestellen bij een speelplek. Ook via de initiatievenregeling worden speelvoorzieningen aangevraagd en aangelegd, zoals speeltuin bij De Wijenburg in Ugchelen. En op verzoek van bewoners worden soms kleine speeltoestellen bijgeplaatst.

In het coalitieakkoord zijn voor het stimuleren van bewegen en ontmoeten ook middelen gereserveerd. Deze bieden ruimte om te investeren in 4 tot 6 grotere speel- of sportvoorzieningen. Denk hierbij aan een skatebaan, pumtrack, outdoor fitness of een integrale speel- sport- en ontmoetingsplek.

3.5 Maatregelen voor klimaatadaptatie

✓ Onze openbare ruimte draagt bij aan klimaatadaptatie

We hebben al verschillende maatregelen ingezet. We gaan onder andere verder met afkoppelen van hemelwater. We vergroenen de openbare ruimte in combinatie met beheermaatregelen en we planten extra bomen. Bij vervanging van de openbare ruimte voegen we zoveel mogelijk groen toe, 'onnodige' verhardingen halen we weg.

Voor het verlagen van CO₂ uitstoot en het verlagen van gebruik van grondstoffen werken we duurzaam. Om meer materialen te kunnen hergebruiken worden de depots Kerkeveld en Zuidbroek ontwikkeld.

Extra inzet op het vergroenen van de openbare ruimte

Bij vervanging van de openbare ruimte vergroenen we waar dit doelmatig kan. Deze vergroening draagt bij aan klimaatadaptatie, biodiversiteit en een aantrekkelijke openbare ruimte. Per vervangingsproject vergroenen we 15% van het verharde oppervlak. In bijlage 7 is dit verder toegelicht. De extra inzet op kwaliteit en functionaliteit van het groen breiden we uit naar toegangswegen, scholen, verzorgingshuizen, winkelcentra en het centrum gebied. Op deze plekken vinden we groen extra belangrijk, en mag groen toevoegen gemiddeld wat meer kosten.

Dit is een maatregel die meerdere doelen dient.

Prestaties: 15% vergroening per project

Meerwaarde: vermindering van hittestress, koelte, vasthouden van water, waterafvoer, verhoging van biodiversiteit, verbetering van luchtkwaliteit en algemeen welbevinden.

Risico's: minder vergroenen vertraagt de bijdrage aan de doelen; met name voor klimaatadaptatie en biodiversiteit werkt een 'trage start' lang door

Kosten: 0.3 M€/j (investering, structureel)

Duurzaam inkopen

Door duurzaam in te kopen letten we niet alleen op de prijs van de producten, diensten of werken maar ook op de effecten van de inkoop op het milieu en sociale aspecten. We zien in de praktijk dat duurzame opties (nog) niet kostenneutraal zijn. De meerkosten zijn ca. 5%. Dat betekent 50% duurzaam inkopen op een investeringsvolume van ca. 20M€/j ongeveer 0,5M€/j kost. Voor 'duurzaam inkopen' bepalen we eerst gemeentebreed wat we verstaan onder duurzaam inkopen. Vervolgens bepalen we de maatregelen voor het beheer van de openbare ruimte.

3.6 Maatregelen voor biodiversiteit

✓ Onze openbare ruimte draagt bij aan biodiversiteit

We beheren onze groenvoorzieningen vanaf nu 'ecologisch tenzij'. Komende jaren zetten we hierin grote stappen. Meer bloemrijk grasland, minder maaien, bomen de ruimte geven. In 2030 wordt 75% van ons groenareaal ecologisch beheerd. Bijlage 8 beschrijft de aanpassingen die we daarvoor doen. Daarnaast investeren we in groeiplaatsen van bomen en gaan we aan de slag met het duurzaam beheer van onze bossen.

De groeiplaatsverbetering van bomen dient twee doelen: biodiversiteit en klimaatadaptatie. Meer bomen van de juiste soort, en vooral meer kroonvolume, vergroten de biodiversiteit. Daarnaast zorgen bomen voor koeling en waterberging. Hoe groter het kroonvolume, hoe groter de bijdrage. Het aantal stammen is veel minder relevant. Het is daarom het meest efficiënt bomen gezond oud te laten worden en hun optimale kroonvolume te laten bereiken. Dit kan niet zonder goede groeiplaatsen.

Versnelde invoer van ecologisch beheer

We versnellen het omvormen van groenareaal tot ecologisch beheerd areaal. Bijvoorbeeld door de aanleg van bijenlinten en het actief omvormen van gras naar wilde flora. In totaal gaat het om ongeveer 4 ha locaties waar we het gras open frezen en inzaaien. Daarmee maken we ecologisch beheer en onze aandacht voor biodiversiteit sneller zichtbaar in de stad.

Prestaties: 75% van groenareaal ecologisch beheerd in 2031. 4 ha groenareaal omgevormd in planperiode (2024-2027).

Meerwaarde: versterken biodiversiteit in bestaand groen. Bijdrage aan klimaatadaptatie, o.a. door vocht vasthouden.

Risico's: minder snelle invoer van ecologisch beheer vertraagt de bijdrage aan de doelen; voor klimaatadaptatie en biodiversiteit werkt een 'trage start' lang door

Kosten: 0.2 M€ / j (investering, voor periode 2024-2027)

3.7 Maatregelen voor inclusiviteit

✓ Onze openbare ruimte ondersteunt inclusiviteit

De inclusiviteit ondersteunen we door waar nodig trottoirs te verlagen, extra bankjes op looproutes te plaatsen en de verlichting aan te passen. Deze maatregelen vergroten de toegankelijkheid van de openbare ruimte. Een voorbeeld hiervan is het aanbrengen van geleidemarkeringen rondom het stationsplein (afgelopen jaar uitgevoerd). We bieden binnen het beheer en onderhoud van de

openbare ruimte mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een werkplek (ca. 130 plekken).

Proactief vergroten toegankelijkheid openbare ruimte

We kiezen er voor om meer proactief aan de slag te gaan met de bereikbaarheid en toegankelijkheid van de openbare ruimte. Dit doen we in samenwerking met belanghebbenden, zoals gehandicapten, ouderen en slechtzienden, bewoners en andere afdelingen binnen de gemeente (sociaal domein).

Prestaties: meer ruimtelijke ingrepen die de toegankelijkheid vergroten, meer overleg hierover

Meerwaarde: de openbare ruimte is voor meer mensen toegankelijk en bruikbaar. Met positieve effecten voor ontmoeting, zelfredzaamheid en eenzaamheid

Risico's: door niet proactief te handelen vermindert het draagvlak op sociaal gebied; minder mensen kunnen gebruik maken van de openbare ruimte

Kosten: 0,2M€/j (exploitatie, structureel, inclusief formatie)

Vijf beheerdoelen

Doel 4 - Onze openbare ruimte draagt bij biodiversiteit

4 Financiën – wat zijn de kosten?

4.1 Uitgangspunten

BBV en gemeentelijke financiële verordening

Om onze doelen te bereiken blijven we voor een deel doen wat we deden, namelijk de basis op orde houden. Hierop is de huidige begroting gebaseerd. Door slim te combineren kunnen we bovendien meer doen met het huidige budget. Sommige doelen vragen extra middelen. Dit hoofdstuk beschrijft de benodigde middelen voor de korte termijn (2024-2027), met een doorkijk naar de langere termijn. Ook laten we zien wat strategisch assetmanagement betekent voor onze financiële organisatie. Uitgangspunten zijn de BBV, het Besluit Begroting en Verantwoording, en onze gemeentelijke financiële verordening. Bijlage 9 geeft een toelichting op deze twee financiële kaders.

Consequenties van wijzigingen in areaal

Apeldoorn groeit en verandert. De financiële vertaling van deze effecten op het beheer en onderhoud van de openbare ruimte voeren we jaarlijks door in onze begroting. Voor het berekenen van de toename, afname en wijziging van het areaal gebruiken we daarvoor onze beheerpakketten. De financiële verwerking vindt plaats in de Begroting Bestaand Beleid (BBB) en komt uiteindelijk in de Meerjaren Programma Begroting (MPB) terecht.

Vervangingswaarde openbare ruimte gemeente Apeldoorn

Het huidige areaal vertegenwoordigt een waarde van bijna 2,2 miljard euro. Dit is geen bedrag dat ergens op de balans staat, het is een berekening op basis van de hoeveelheden en de nieuwwaarde van alle assets in de openbare ruimte. Het is een bezit waar we zorgvuldig mee moeten omgaan. Per gemeente verschilt de waarde van het bezit uiteraard. Ter vergelijking, de openbare ruimte van de gemeente Rotterdam heeft een vervangingswaarde van 12,3 miljard euro.

Wegen en rioleringen vormen in Apeldoorn samen 83% van deze waarde. Een hele globale berekening laat zien dat we jaarlijks gemiddeld zo'n 35 miljoen euro moeten investeren in vervangingen, als we uitgaan van een gemiddelde levensduur van assets van 60 jaar.

De vervangingswaarde van groen is in deze berekening gebaseerd op de technische vervangingswaarde. Daarnaast heeft groen een grotere maatschappelijke waarde, met aantoonbaar positieve effecten op onder meer gezondheid,

WOZ-waarde, vestigingsklimaat, sociale cohesie, waterberging, verkoeling, demping van geluidshinder en afname van luchtvervuiling.

Tabel 4 - Vervangingswaarde per assetgroep

Groen	€	247.000.000
Wegen	€	1.183.000.000
Kunstwerken	€	55.000.000
Riolering	€	835.000.000
Technische infra	€	16.000.000
Verlichting	€	39.000.000
Spelen en meubilair	€	8.000.000

Benchmark - hoe doen we het in vergelijking met andere gemeenten?

In dit hoofdstuk presenteren we de geraamde kosten voor het beheer van de openbare ruimte in de komende jaren. Daarbij gaat het zowel over onderhoudskosten (exploitatie) als vervangingskosten (investeringen). Het is altijd interessant om te weten hoe onze kosten zich verhouden tot die van andere gemeenten. Tegelijkertijd is een vergelijking lastig, omdat er op allerlei onderdelen verschillen zijn tussen de financiële administraties van gemeenten.

Daarom is een benchmark uitgevoerd op hoofdlijnen, door kostenexperts van Royal HaskoningDHV. RHDHV beschikt over een normkostenbestand, met de landelijke gemiddelde onderhouds- en vervangingskosten per onderdeel van de openbare ruimte.

De vergelijking voor de volgende typen assets is uitgevoerd: groen, wegen, kunstwerken, riolering, technische infra, verlichting, en spelen/meubilair. De resultaten laten zien dat de kosten voor de openbare ruimte van Apeldoorn over het geheel genomen geen grote afwijkingen vertonen ten opzichte van het gemiddelde.

Uit de benchmark komt een aantal kleine verschillen die interessant zijn om te bekijken. Een paar zaken vallen op, bijvoorbeeld het klein onderhoud aan wegen. Dit lijkt relatief duurder dan gemiddeld, mogelijk door relatief veel bomen in verharding. Als de groeiplaatsen dan niet voldoende zijn, leidt dit tot wortelopdruk.

4.2 Kosten en investeringen 2024-2027

Deze paragraaf beschrijft de kosten en investeringen voor de periode 2024-2027. Alle bedragen zijn in miljoenen euro.

Huidig budget

Het huidige budget is als volgt.

	Kosten - investering	Kosten - exploitatie
Huidige middelen	16,4	30

Benodigde extra middelen

De benodigde extra middelen bestaan uit de kosten voor:

- de extra benodigde vervangingmaatregelen
- de extra maatregelen om onze doelen te bereiken
- overige financiële consequenties.

Vervangingsbudget

De extra benodigde investeringen per jaar om de vervangingsgolf op te vangen zijn als volgt.

Jaar	2024	2025	2026	2027
Benodigde extra middelen	0,0	0,0	0,0	6,0

Voor de jaren 2024-2026 is in de MPB al respectievelijk 3, 4 en 5M€ opgenomen voor vervanging van onderdelen van de openbare ruimte.

We verwachten in de periode vanaf 2028 een verdere stijging. Deze verdere stijging verwerken we nog niet in de begroting van het SAMP 2024-2027, maar leggen we in het volgende SAMP aan u voor. We berekenen de prognose op basis van de meest actuele cijfers en trends van dat moment. Zo geven we in elk SAMP concrete cijfers voor de eerstkomende 4 jaar, en telkens een geactualiseerde prognose voor de lange termijn.

Budget voor doelen

Vanaf 2024 zijn extra middelen nodig om onze doelen te bereiken. De meeste middelen zijn structureel van aard, alleen de extra inzet op ecologisch beheer is nodig in de periode 2024-2027 en daarmee incidenteel.

De middelen voor het proactief vergroten van de toegankelijkheid van de openbare ruimte zijn inclusief een extra formatieve component.

Maatregelen om doelen te bereiken	Benodigde middelen	Structureel of incidenteel	Soort
Differentiëren beeldkwaliteit	0,3	S	Exploitatie
Verbeteren verkeersveiligheid	0,2	S	Investering
Vergroenen	0,3	S	Investering
Versnelde invoer ecologisch beheer (2024-2027)	0,2	I	Investering
Proactief vergroten toegankelijkheid	0,2	S	Exploitatie

De extra investeringen voor de doelen leiden tot de volgende kapitaallast.

Jaar	2024	2025	2026	2027
Rente en afschrijving nieuw	0,00	0,03	0,06	0,09

Overige financiële consequenties

De overige financiële consequenties betreffen een aantal financieel-technische posten. Dit zijn onder meer een aantal incidentele budgetten voor maatregelen die we structureel maken. De tabel toont de benodigde structurele middelen vanaf 2024.

Maatregelen	Benodigde middelen	Soort
Duurzaam beheer bossen *), groeiplaatsverbetering, diversiteit	0,45	Exploitatie
Onderhoud wegen (verschuiving van vervanging naar onderhoud en aanvullend budget)	0,75	Exploitatie
Verlagen investeringsbudget wegen (van vervanging naar onderhoud)	-0,60	Investering
Diverse (onderhoud speeltoestellen, kwaliteitsgroen en parkmanagement)	0,20	Exploitatie
Achterstallige vervanging plantvakken	0,30	Investering
Risicoreserve voor o.a. tegengaan ziekten en plagen	0,50	Exploitatie

*) Het Bosbeheerplan is inhoudelijk al vastgesteld door het College.

De bovenstaande investeringen leiden tot de volgende kapitaallast.

Jaar	2024	2025	2026	2027
Rente en afschrijving nieuw	0,000	-0,008	-0,016	-0,024

Vijf beheerdoelen
Doel 5 - Onze openbare ruimte ondersteunt inclusiviteit

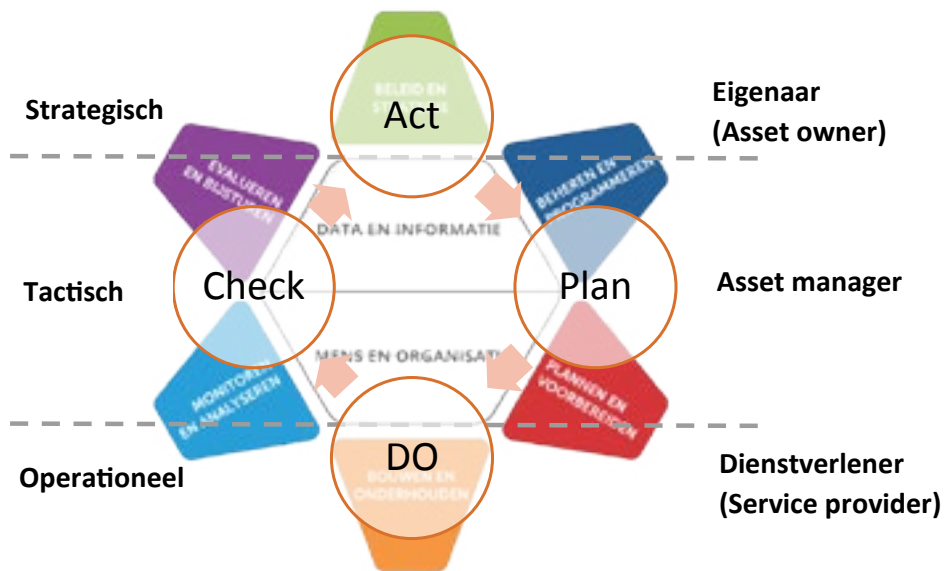
5 Organisatie en instrumenten – hoe regelen we het beheer?

5.1 Assetmanagement en de organisatie

Wat zijn de organisatorische consequenties van het werken volgens assetmanagement? Een belangrijk principe van assetmanagement is dat de rollen, verantwoordelijkheden en bevoegdheden formeel, eenduidig en transparant zijn belegd in de organisatie. Structuur en houvast zijn noodzakelijk voor een effectieve aanpak en samenwerking.

Figuur 2 - Assetmanagementmodel

Wat dit betekent voor de gemeente Apeldoorn werken we in de komende jaren uit. Dit punt is opgenomen in de ontwikkelagenda. Bij de uitwerking sluiten we waar mogelijk aan bij landelijke richtlijnen, zoals het iAMPro-model van CROW en de drie belangrijkste organisatirollen, zoals benoemd in het Assetmanagement Model:

- Eigenaar: de gemeenteraad; stelt kaders vast en stelt budgetten beschikbaar
- Assetmanager: teams en/of afdelingen in de ambtelijke organisatie; ondersteunt en adviseert de eigenaar
- Dienstverlener: de uitvoerende teams, afdelingen en externe uitvoerende partijen.

De verdere ontwikkeling van assetmanagement binnen Apeldoorn vraagt om een goede assetmanagementorganisatie. Een aantal processen en instrumenten werken we daarom nog verder uit. Deze zijn opgenomen in de Ontwikkelagenda.

5.2 Geborgde processen

Een tweede belangrijk principe van assetmanagement is het werken volgens vaste processen en met vastgestelde instrumenten. Als deze werkwijze goed is geborgd, is daarmee de kwaliteit van de resultaten betrouwbaar en navolgbaar. We noemen hier vier belangrijke processen:

- Proces van continue verbetering
- Programmeerproces
- Proces van risicomanagement
- Besluitvormingsproces.

Proces van continue verbetering - PDCA-cyclus

De cyclus 'Plan-Do-Check-Act' is een cruciaal onderdeel van assetmanagement. Hiermee kunnen we blijven ontwikkelen, leren en inspelen op veranderingen. In de stap 'Plan' stellen we beleid op en programmeren we onze maatregelen. De stap 'Do' staat voor de uitvoering van het beleid en de realisatie van de projecten. Bij 'Check' monitoren we de uitvoering en het effect van de maatregelen.

gelen. 'Act' staat voor het bijstellen van beleid en programma's op basis van de monitoringsresultaten. Dit proces van continue verbetering is al in gang gezet, en voeren we steeds verder door.

Programmeerproces

Programmeren is de methodiek om werkzaamheden tegen elkaar af te wegen en in te plannen in de tijd. Centraal in dit SAMP staat de keuze voor 'meeliften'. Om doelen en ambities te realiseren kijken we systematisch welke we kunnen meenemen in onze beheeropgaven, zowel bij klein en groot onderhoud, als bij vervanging. Als we de maatregelen en projecten in beeld hebben op basis van technische noodzaak, bekijken we waar we doelen en ambities kunnen toevoegen. De resultaten leggen we vast in een Uitvoeringsplan. Hierbij is afstemming met de financiële collega's essentieel, evenals de afstemming tussen alle assets en tussen betrokken afdelingen.

We programmeren ook op strategisch niveau. Daarbij kijken tot 10 jaar vooruit, voor langjarige opgaven zoals de vervangingsgolf, de energietransitie, revitalisering en kwetsbare wijken. Dit combineren we met externe opgaven vanuit de woningbouwcorporaties en netbeheerders. Doel is te komen tot een gezamenlijk afgestemde programmering. Die zal steeds vaker gebiedsgericht en integraal zijn, om het uitvoerbaar te houden. Dit betekent dat we maatregelen op elkaar afstemmen en gaan schuiven met het technisch optimale vervangingsmoment om efficiënt te kunnen combineren. Dus sommige assets wat eerder waarbij we enige kapitaalvernietiging accepteren, en sommige wat later met enige risico's voor de prestaties.

Proces van risicomanagement

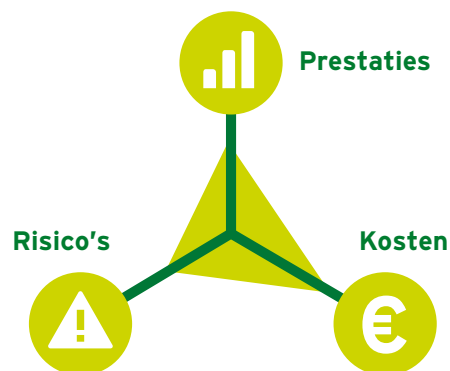
Bij alle onderdelen van de openbare ruimte is er kans op falen, zoals slecht functioneren, kapot gaan, of letsel veroorzaken aan mens of dier. Dit is niet altijd een probleem. Om te bepalen of het wel een probleem is, bekijken we de risico's vanuit het effect op de belanghebbenden. We beheersen ze door te bepalen wat we acceptabele grenzen vinden, en daar vervolgens in ons beheer naar te handelen. Op deze wijze sturen we op risico's.

Binnen assetmanagement gebruiken we hiervoor een risicomatrix met een achterliggend waardenmodel. In onze risicomatrix (bijlage 5) hebben we vastgelegd hoe de risico's zich onderling verhouden. Dit helpt bij het prioriteren van projecten en maatregelen. De risicomatrix maakt ons ook bewust van de risico's die we nemen. We zijn als gemeente bij voorkeur behoudend, maar de realiteit is dat we niet alle doelen tegelijk kunnen behalen, en bepaalde risico's moeten accepteren. In bijlage 5 staat ook de 'Top-5 risico's'.

We kijken niet alleen naar de negatieve effecten, maar ook naar de positieve. Dit zijn kansen, die we meenemen in onze afwegingen. Een risicobenadering stelt ons in staat om zo goed mogelijk alle maatschappelijke effecten mee te laten wegen in de besluitvorming.

Besluitvormingsproces op basis van 'prestaties, risico's en kosten'

Om de gemeentelijke doelen en ambities te bereiken zijn maatregelen nodig op het gebied van inrichting, onderhoud, werkwijze en organisatie. Daarbij staan we voor afwegingen: wat zijn de beste maatregelen? En hoe maken we de afwegingen?

We gebruiken hiervoor de afwegingsmethode 'prestaties-ri- co's-kosten'. Dit zijn drie 'knoppen' waar we aan kunnen draaien. De knoppen zijn wederzijds afhankelijk van elkaar. Aanpassing van kosten, betekent toe- of afname van risico's en prestaties. We streven daarbij naar de beste balans tussen prestaties, risico's en kosten. Bij deze afwegingsmethode staan de doelen altijd centraal, alle te leveren prestaties zijn gericht op deze doelen.

Technische optimalisatie is niet het uitgangspunt, er moet een balans zijn op economisch, sociaal en ecologisch vlak, om zo de brede welvaart te ondersteunen.

De prestaties worden uitgedrukt in KPI's, Kern Prestatie Indicatoren. Een KPI is bijvoorbeeld het aantal hectares dat is afgekoppeld. We monitoren de prestaties, conform de PDCA-cyclus, en stellen waar nodig de plannen en/of uitvoering bij. Een keuze voor een maatregel heeft altijd gevolgen, soms negatief (risico), soms positief (kans).

Het budget voor het beheer van de openbare ruimte is een vastgesteld kader. Daarbinnen moeten we de schaarse middelen zo slim en efficiënt mogelijk benutten. Welke maatregelen dragen het meeste bij aan onze doelen, binnen de risico's die we accepteren?

5.3 Kansen en risico's voor Apeldoorn

Voor de komende jaren zien we enkele duidelijke kansen en risico's in het beheer van de openbare ruimte. Het zijn onderwerpen waar we voldoende aandacht aan moeten besteden, omdat ze grote gevolgen kunnen hebben voor onze plannen. Het gaat met name om de onzekerheden op de arbeidsmarkt en rondom de energietransitie.

Integrale aanpak beheer openbare ruimte

De grote kans die zich nu voordoet is de integrale aanpak die noodzakelijk is om te werken aan de grote opgaven die er liggen: klimaatadaptatie, biodiversiteit, stimuleren van bewegen en ontmoeten. Assetmanagement is de beste methode om hier mee aan de slag te gaan, omdat integraliteit een fundamenteel onderdeel is.

Energietransitie

Uitgangspunt is dat we onze beheeropgaven zo goed mogelijk afstemmen op de energietransitie. Tegelijkertijd is het nog onzeker hoe en wanneer deze transitie precies vorm krijgt, en in welke buurten. De aanleg van een warmtenet bijvoorbeeld heeft enorme gevolgen. Er zijn daarin zowel versnellende factoren, zoals de ontwikkeling BSK en de oorlog in de Oekraïne, als vertragende factoren. De energietransitie is daarmee zowel een kans als een risico voor het beheer van de openbare ruimte. We beheersen het risico door deze opgave in ieder geval te koppelen aan een langjarig programmeerproces, anders gezegd, we moeten tientallen jaren vooruit kijken.

Capaciteit

Capaciteit is en blijft een risico. Er zijn op dit moment nog mogelijkheden om ons werk anders in te richten en bijvoorbeeld meer werk op de markt te zetten, bijvoorbeeld door inhuur en werken in bouwteams. Het risico is dat de marktcapaciteit ook beperkingen heeft. Op dit moment is niet duidelijk hoe dit zich komende jaren gaat ontwikkelen. We beheersen het risico door inhuur op te fte's, uitbesteden van producten, actieve werving, prioriteren aan de portfoliotafel en efficiënter werken.

Veranderopgave

Werken volgens assetmanagement vraagt om een verandering. Deze veranderopgave is een uitdaging en brengt een aantal vragen met zich mee. Dit zijn zowel kansen als risico's. Hoe veranderen we, en hoe trekken we de juiste mensen aan? En nemen we de ruimte daarvoor? En hoe werken de verschillende onderdelen in

Voorbeeld 'afweging wegbeheer'

Wanneer vervangen plagen we groot onderhoud, en wanneer vervangen we een weg? Groot onderhoud is een levensduurverlengende maatregel. Hiermee voorkomen we dat we vroegtijdig de hele weg, inclusief fundering, moeten vervangen. Daarmee voorkomen we kapitaalvernietiging. De 'businesscase' voor groot onderhoud is daarmee bijna altijd positief. De keuze voor vervanging hangt af van het type weg, de functie en het bijbehorende risico-profiel.

- Hoofdwegen vervangen we tijdig. We willen hiermee voorkomen dat er teveel 'on gepland onderhoud' nodig is, wat een sterk negatief effect heeft op onze bereikbaarheid. De gemiddelde kwaliteit van hoofdwegen is dan ook hoger dan gewone wegen.
- Fiets- en voetpaden vervangen we ook tijdig, maar dan om veiligheidsredenen. Een slechte kwaliteit verharding heeft op fietsers en voetgangers een groter effect vanwege het risico op lichamelijk letsel.
- Woonstraten vervangen we wanneer deze technisch op zijn. Er zijn geen grote risico's en met reparaties kunnen we de weg veilig houden.

Bovenstaande strategieën zijn gebaseerd op het niveau van de weg. Op het systeemniveau van het wegennet komt daar nog een afweging bij.

- Een individuele woonstraat in slechte conditie leidt weliswaar niet tot onacceptabele risico's, maar als een aanzienlijk deel van de woonstraten een slechte conditie heeft is dat van invloed op de aantrekkelijkheid en leefbaarheid van de stad.
- Daarbij is een dergelijke situatie niet makkelijk meer terug te draaien. We hanteren dan ook een minimaal gemiddelde kwaliteit van onze wegen, namelijk minimaal 80% heeft een voldoende kwaliteit. Maar we differentieren hier wel in afhankelijk van type weg en intensiteit van gebruik.

de organisatie samen? Welke manier van denken ('cultuur') vraagt assetmanagement van onze mensen en wat is er nodig om die manier van denken te bereiken en terug te zien in houding en gedrag? Een andere belangrijke uitdaging is de manier waarop we de nieuwe kennis en nieuwe ervaringen die we opdoen met assetmanagement gaan borgen.

We beheersen het risico door de werkwijze te verankeren in de organisatie: in processen, rolbeschrijvingen, opleidingen, enzovoorts.

Wet- en regelgeving

We zien dat de landelijke en Europese wet- en regelgeving zowel kansen biedt als risico's met zich meebrengt. De Omgevingswet biedt als duidelijke kans een meer integrale werkwijze in de keten, vanuit een gedeelde visie en heldere

doelen. Andere regelgeving, zoals die rondom stikstof, biedt duidelijk kansen voor de biodiversiteit. Tegelijkertijd heeft ze als keerzijde een remmend effect op bouwprojecten, wat ook onze vervangingsopgave kan vertragen. Dit risico beheersen we door voldoende menskracht in te zetten om de ontwikkelingen te volgen en er op in te spelen.

5.4 Ontwikkelagenda - wat moeten we nog uitwerken?

Als gemeente gaan we met de vaststelling van dit eerste SAMP voor het eerst werken met een Strategisch assetmanagementplan. Dit betekent dat nog niet alle onderdelen zijn uitgewerkt of een plek hebben gekregen in de werkprocessen. Daar gaan we de komende jaren mee aan de slag. Uit de overleggen over het SAMP is een aantal aandachts- en ontwikkelpunten naar voren gekomen die we opnemen in de ontwikkelagenda voor de komende jaren.

De ontwikkelagenda bestaat uit twee soorten acties:

- voor de implementatie van het SAMP
- voor de doorontwikkeling van het SAMP.

Implementatie van het SAMP

Met het vaststellen van het SAMP zijn we er nog niet. Wat in het SAMP staat, willen we ook waarmaken. Dit betekent dat we na vaststelling het SAMP toegankelijk gaan maken voor onze collega's en actief gaan communiceren over de inhoud en bedoeling van het SAMP. Ook gaan we onze collega's inzicht bieden in wat het van hen vraagt en waar nodig bieden we ondersteuning. De beheerprincipes vragen om doorontwikkeling van de keten fysiek domein. We brengen in beeld wat dit betekent en nemen dat op in de keten- en afdelingsplannen.

Om de beheerprincipes uit te kunnen voeren moeten we:

- in staat zijn breed te kijken bij het bepalen van onze projectscope en we ook oog hebben voor functiewijzigingen van assets. Dit vraagt om een goed proces met duidelijke werkafspraken en voldoende tijd om de breedte van de scope te bepalen.
- gebieds- en systeemgerichte gaan werken. Dit vraagt dat we in staat zijn de verdeling van voorzieningen over de gemeente in breder perspectief te bekijken en goed aan te sluiten bij de grootte van systemen. Het moet helder zijn van wie dit wordt verwacht. Ook moet de juiste informatie om dit te kunnen doen beschikbaar zijn.
- uitgaan van de laagste kosten en hoogste prestaties over de gehele levenscyclus, van ontwerp en aanleg tot opbreken of vervangen. Dit heeft een aantal consequenties: voor de aanbesteding van projecten, de beoordeling van offertes, de eisen die we stellen aan de materialisatie van de assets en de informatie die we vastleggen over onze assets.

- het moment van vervanging afstemmen op de gebiedsgerichte aanpak. Dat betekent dat we een bandbreedte aanhouden, en niet altijd vervangen op het technisch optimale vervangingsmoment. Soms wat eerder waarbij we enige kapitaalvernietiging accepteren, maar soms ook later met enige risico's voor de prestaties. Een helder besluitvormingsproces is nodig, net zoals afspraken over wie deze afwegingen maakt.

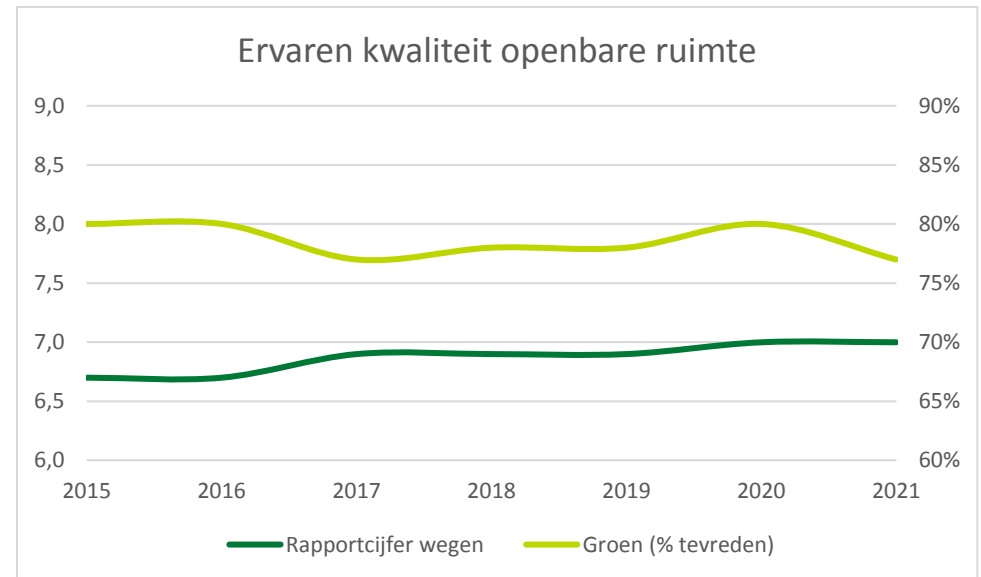

Doorontwikkeling van het SAMP

We gaan in ieder geval vier onderwerpen verder uitwerken in de komende periode:

- Monitoring van het functioneren van de assets, inclusief monitoringsplan
- Doorontwikkeling risicomanagement
- Leidraad Inrichting Openbare Ruimte (LIOR), als vertaalslag van Omgevingsvisie naar het gewenste beeld van de openbare ruimte
- Portfoliomanagement en stedelijk programmeren.

Figuur 3 - Voorbeeld van monitoringsresultaat: de kwaliteit van de openbare ruimte, zoals die door de jaren heen wordt ervaren.

Twee voorbeelden - hoe passen we de afwegingsmethode 'Prestaties-Risico's-Kosten' toe?

Gladheidsbestrijding

Vraag: moeten we meer of minder strooien om doelmatig te werken?

Risicobeschrijving: gladde wegen worden vooral veroorzaakt door sneeuw en ijzel, en komen gemiddeld zo'n 20 tot 25 dagen per jaar voor. De gevolgen zijn aanzienlijk en betreffen met name persoonlijk letsel. Gemiddeld eens per 10 tot 20 jaar is er een ongeluk met dodelijke afloop of blijvende invaliditeit. Jaarlijks zijn er meerdere gewonden waarvan gemiddeld 1 ernstig. Het gaat daarbij met name om kwetsbare weggebruikers. Gladheid heeft dus een zeer hoog risico met vooral maatschappelijke gevolgen.

Afweging: op dit moment strooien we al op alle belangrijke wegen en fietspaden. Meer strooien is geen doelmatige maatregel, omdat het extra strooien dan zal gebeuren op straten met veel minder verkeer en dus veel lagere risico's.

Anders gezegd twee keer zoveel strooien levert maar een zeer beperkte risicoreductie op. Andersom geldt ook, minder strooien is weliswaar goedkoper, maar zorgt voor een forse stijging van ongelukken op en is daarmee ook niet wenselijk.

Conclusie: De huidige inspanning heeft dus een goede balans tussen prestaties, risico's en kosten. Het resterende risico zal dan ook geaccepteerd moeten worden.

Afwegen en prioriteren van projecten

Vraag: welke projecten pakken we op?

Risicobeschrijving: middelen zijn beperkt en maatregelen op de ene plek leveren soms meer op dan op een andere plek.

Afweging: Een integrale aanpak is het uitgangspunt, maar niet alles kan. Met behulp van ons waardenmodel kunnen we verschillende projecten vergelijken. We brengen in beeld wat een project oplevert (meer groen, schone openbare ruimte, veiliger, aantrekkelijker, meer biodiversiteit) en delen dit door de kosten van het project. Zo ontstaat er als het ware een "maatschappelijk rendement" per project.

Conclusie: dit helpt om projecten te prioriteren en geeft inzicht waar onze inzet het meeste oplevert.

BIJLAGEN

Bijlage 1 - Begrippen

Begrip	Toelichting
Areaal	Het totaal aan de te beheren kapitaalgoederen.
Asset	Kapitaalgoed, bezitting. In de openbare ruimte wordt dit begrip meestal gebruikt voor de fysieke objecten die in eigendom of beheer zijn, zoals wegen, bomen, riolen en lichtmasten.
Assetmanagement	Het vergroten van de waarde van kapitaalgoederen door optimaal beheer te realiseren op basis van afgewogen kosten, prestaties en risico's over de gehele levenscyclus van assets.
BBV	Het Besluit begroting en verantwoording. Regelgeving voor gemeenten, provincies en waterschappen voor de wijze waarop de wettelijk verplichte jaarlijks begrotings- en verantwoordingsstukken moeten worden opstellen.
Beheren	Systematisch plannen, budgetteren, voorbereiden en uitvoeren van activiteiten die erop gericht zijn een kapitaalgoed blijvend zijn functie te laten vervullen.
Conditie	De technische kwaliteit van de kapitaalgoederen.
Conditiemeting	De onderhoudstoestand uitgedrukt in een cijfer 1 tot en met 6 op basis van de NEN 2767. De beoordelingen maken het mogelijk om verschillende onderhoudstoestanden met elkaar te vergelijken.
Dienstverlening	Activiteiten om het gebruik van de kapitaalgoederen te beïnvloeden. Denk hierbij aan handhaving, vergunningverlening, crowd-control, voorlichting, parkbeheerder, gladheidsbestrijding, verkeersmanagement, etc. Eén van de vier levensfasen van een kapitaalgoed: bouwen, onderhouden, gebruik en afdanken.
Groot onderhoud	Onderhoud van ingrijpende aard, met als doel het kapitaalgoed in goede staat te brengen. Het is een vorm van planmatig, technisch onderhoud.
Inspectie	Het beoordelen van de technische kwaliteit van de kapitaalgoederen.
ISO 55000	Internationale kwaliteitsnorm voor het ontwikkelen, implementeren, onderhouden en verbeteren van een managementsysteem voor assetmanagement
Kapitaalgoederen	Alle kapitaalintensieve assets in de openbare ruimte die nodig zijn diensten en goederen aan burgers te leveren. Het zijn grote assets die vaak veel waarde hebben en meerdere jaren meegaan. In de paragraaf 'onderhoud kapitaalgoederen' van de gemeentelijke en provinciale begroting moeten ten minste de volgende kapitaalgoederen staan: wegen, riolering, water, groen en gebouwen. Gebouwen maken geen onderdeel uit van de openbare ruimte.
Klein onderhoud	Onderhoudsmaatregelen die lokaal, over een beperkt gedeelte van het kapitaalgoed, worden uitgevoerd om kleine gebreken te herstellen. De maatregelen zijn bedoeld om het kapitaalgoed in goede staat te houden. Het is een vorm van planmatig, technisch onderhoud.
KPI	Kern Prestatie Indicator. De indicator die aangeeft hoe de voortgang is van de realisatie van de bijbehorende doelstelling.
Kwaliteit	Mate waarin een kapitaalgoed voldoet aan de gestelde (technische) richtlijnen of (functionele) doelstellingen.

Levensduur	De maximale periode waarop een kapitaalgoed kan worden ingezet. De grens wordt bepaald door techniek, politiek of wetgeving. De economische levensduur geeft aan hoe lang een kapitaalgoed in de boeken staat.
Levensduurkosten	De som van de aanlegkosten, de beheerkosten, de kosten in de gebruiksfase en de sloopkosten bij het afdanken.
Monitoren	In de gaten houden van de resultaten van de uitgevoerde activiteiten. Onderdeel van de Check-fase uit de Plan-Do-Check-Act-cirkel.
Organisatiewaarden	Een weergave van de morele opvattingen een organisatie en de verklaring waarom activiteiten plaatsvinden.
PDCA-cyclus	Cirkel van Plan-Do-Check-Act. Kwaliteitscirkel ontwikkeld door William Deming om de kwaliteit van de werkprocessen te verbeteren.
Prestatie	Het volbrengen van een gesteld doel of verplichting.
Prestatie-eis	De eisen waaraan een kapitaalgoed moet voldoen, uitgedrukt in meetbare eenheden.
Restlevensduur	Hoe lang een kapitaalgoed nog mee kan gaan, gezien de maatgevende levensduur (technisch, economisch, politiek, wettelijk).
Risico	De kans dat een (ongewenste) gebeurtenis optreedt in relatie tot het effect van deze gebeurtenis. $Risico = kans * effect$.
Risico-acceptatiegrens	De grens die aangeeft tot wanneer een risico acceptabel is en wanneer niet meer.
Risicomatrix	Een matrix waarin per kans op en effect van een ongewenste gebeurtenis de acceptatiegrenzen staan beschreven.
Vervanging	Een nieuw kapitaalgoed in de plaats brengen van het oude, versleten kapitaalgoed, waarbij het nieuwe kapitaalgoed dezelfde prestaties levert als het oude.
Vervangingsinvestering	Investeringen die nodig zijn om kapitaalgoederen te vervangen.
Verzorgingsonderhoud	Onderhoud dat wordt uitgevoerd om de kapitaalgoederen visueel aantrekkelijk te houden.

Websites met nuttige achtergrondinformatie

[De community voor assetmanagers van Nederland - iAMPro \(iampro-portaal.nl\)](#)

[Asset Management Standards | ISO 55000](#)

[Assetmanagement NEN-ISO 55001](#)

Bijlage 2 - Areaal

							
Riolering	Wegen	Groen	Bomen	Openbare Verlichting	Civiele Kunstwerken	Technische Infra	Spelen en Meubilair
930	492	258	68.000	29.524	6	71	160
Riolen vrij verval (km)	Gesloten Verharding (ha)	Gazon (ha)	Bomen (st)	Lichtmasten (st)	Beweegbare bruggen (st)	VRI's (st)	Speeltoestellen groot (st)
317	504	307	600	30.965	62	5	1.940
Persleidingen (km)	Open Verharding (ha)	Bloemrijk grasland (ha)	Bossen (ha)	Traditionele Armaturen (st)	Vaste bruggen (st)	Installaties p-garages (st)	Speeltoestellen klein (st)
824	100	59		?	249	7	18.000
Pompunits mech. Riolering (st)	Half Verharding (ha)	Plantvakken (ha)		LED Armaturen (st)	Fiets- / voetbruggen (st)	Dynamische afsluitpalen (st)	Verkeersborden (st)
36		183			11	30	1.300
Gemalen (st)	Grindbermen	Bosplantsoen (ha)			Tunnels (st)	Camera's (st)	Banken (st)
8		11			100	290	1.300
Fontein (st)		Hagen (ha)			Duikers (st)	Abri's / Mupi (st)	Afvalbakken (st)
51.000		360			59	1	48
Kolken (st)		Ondergrondse boomconstr. (st)			Steigers en vlonders (st)	DRIS (st)	Hekwerken (km)
55		526			278	5	?
Drainages (km)		Duikers (st)			Keermuren (st)	PRIS (st)	Geluidsschermen
8						11.000	38
Randvoorzieningen (st)						Straatnaamborden (st)	Wildroosters (st)
						6	
						Fietsenstallingen (st)	

Peildatum 1/1/2022

Bijlage 3 – Ontwikkeling veroudering en vervangingsopgave

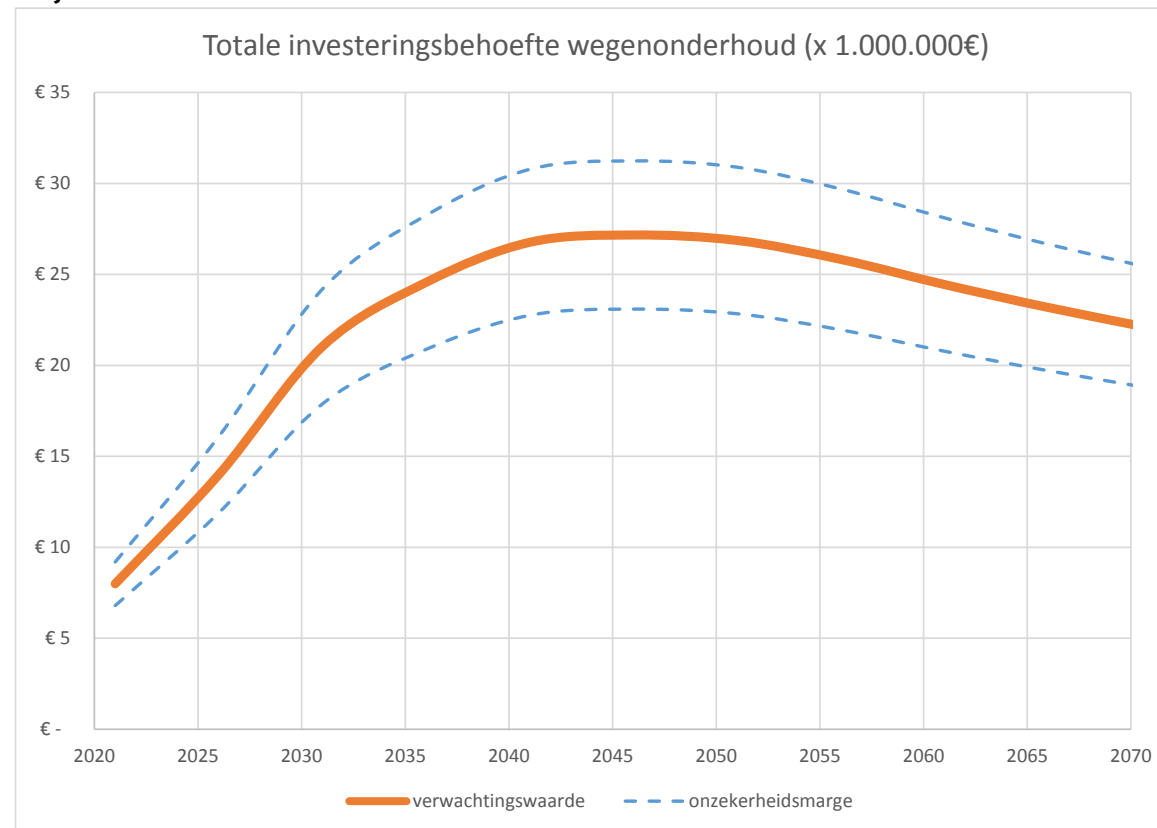

Verouderende openbare ruimte

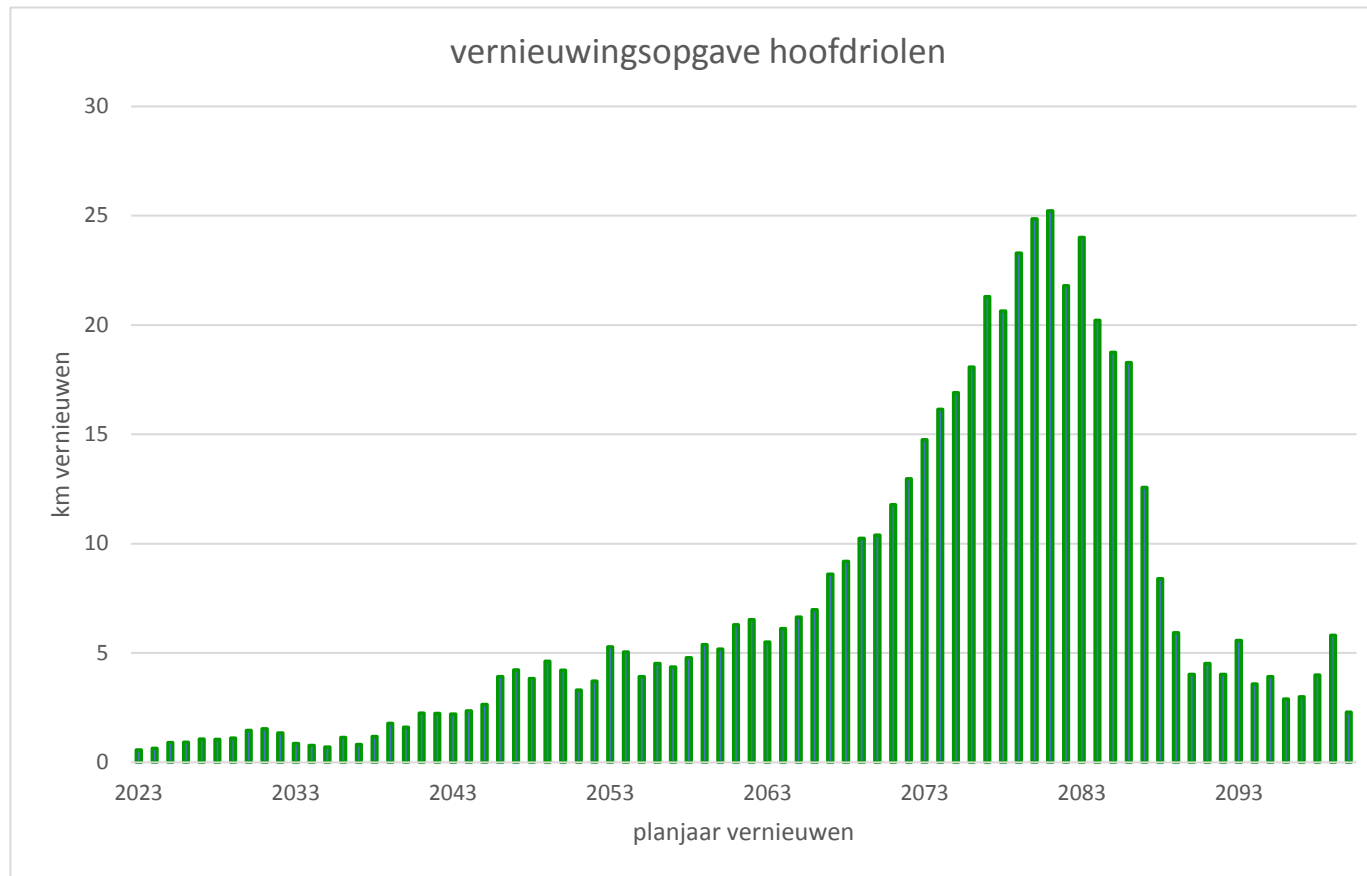
Apeldoorn is na de oorlog snel gegroeid, grote delen van de openbare ruimte zijn daarom in komende jaren aan vervanging toe. Belangrijkste asset hierin zijn de wegen. De opgave neemt komende 15 jaar met ongeveer een factor 3 tot 4 toe: in 2025 13 miljoen euro, in 2045 27 miljoen euro.

Voor de hoofdriolen ligt de piek later, in de periode rond 2080.

Wegen

Hoofddrielen

Bijlage 4 – Waardenmodel en risicomatrix

Waarden openbare ruimte

In de Omgevingsvisie en het Coalitieakkoord staat een aantal onderwerpen waar de gemeente Apeldoorn grote waarde aan hecht. Voor de waarden die een relatie hebben met de openbare ruimte hebben we de meest kenmerkende risico's op een rij gezet en doorgerekend. Daarmee hebben we inzicht in de verhouding tussen de risico's. Dit is noodzakelijke informatie voor onze afwegingen van de te nemen maatregelen. Centraal staat de vraag "Welke risico's accepteren we?"

1. Veiligheid & gezondheid

De openbare ruimte biedt ruimte voor bewegen en recreëren in de directe leefomgeving. De openbare ruimte zorgt ervoor dat de leefomgeving veilig is voor iedereen die haar gebruikt en dat inwoners zich ook veilig voelen in Apeldoorn. Iedereen kan zich veilig en eenvoudig verplaatsen, lopend of met fiets, auto of openbaar vervoer. Openbare verlichting zorgt voor sociale veiligheid. De openbare ruimte helpt mee aan gezondheid en hygiëne. Ze heeft een belangrijke rol voor de volksgezondheid door vuilwater via riolering af te voeren en te verwerken.

2. Betrouwbare overheid

We zijn als gemeente betrouwbaar in wat we doen en we doen wat we beloven. We werken volgens de wet. Dit heeft direct invloed op onze reputatie als gemeente Apeldoorn.

3. Functionaliteit

De openbare ruimte is bereikbaar en inwoners en bezoekers kunnen genieten van alles wat Apeldoorn te bieden heeft. Dat betekent ook dat de openbare ruimte beschikbaar en werkend moet zijn. Er zijn parken, pleinen, speelplaatsen en ontmoetingsplaatsen. Riolen, gemalen, verlichting en VRI's functioneren naar behoren

4. Omgeving

De openbare ruimte is duurzaam en aantrekkelijk ingericht wat meehelpt aan de (mentale) gezondheid van onze inwoners. De openbare ruimte is daarnaast gebruiksvriendelijk ingericht, toegankelijk en draagt bij aan inclusiviteit.

5. Milieu

De openbare ruimte is klimaatadaptief en zo ingericht dat de biodiversiteit verbetert. Zij is duurzaam, bijvoorbeeld door meer groen in woonwijken of hergebruik van materialen.

6. Economie

De openbare ruimte is economisch aantrekkelijk voor bedrijven en burgers. Door efficiënt, effectief en doelmatig beheer zijn de kosten in verhouding tot de prestaties en risico's. In onze openbare ruimte komen beleven, bewegen, ontmoeten en duurzaamheid samen. Vanuit al die aspecten willen we een openbare ruimte waarin bewuste keuzes worden gemaakt over de inrichting en het beheer van die leefomgeving. In figuur .. staan maatschappelijke eigenschappen van de kernwaarden die we kunnen beïnvloeden met de openbare ruimte

Risicomatrix

Voor de openbare ruimte van Apeldoorn is een eerste uitwerking gemaakt van een risicomatrix, op basis van ons bedrijfswaardenmodel. Onderstaand schema is een uitsnede, en dient als illustratie. We gaan deze matrix nog verder uitwerken. Doel is om maatregelen beter te kunnen afwegen en prioriteren, ook als ze risico's hebben met verschillende grootheden en abstracties. We gebruiken hiervoor onder meer de 'jaarlijks equivalente waarde', om risico's van verschillende orde te kunnen vergelijken. Bijvoorbeeld: hoe vergelijken we

- de schade en overlast van water in panden, als gevolg van minder intensieve klimaatadaptieve maatregelen

met

- de uitstoot van extra CO₂ als gevolg van minder duurzaam werken

of

- dode vogels als gevolg van vervuiling?

In het bedrijfswaardenmodel leggen we vast hoe waarden zich onderling verhouden. Dat doen we met een aantal indicatoren. De volgende indicatoren bijvoorbeeld, hebben een gelijke ernstgraad. Anders gezegd, de risico's vinden we even belangrijk:

- een financieel verlies van € 100.000,-
- 10 woningen met ernstige wateroverlast (water in de woning)
- 1000 dode vogels
- uitstoot 2000 ton CO₂
- het verlies van 3 volwassen bomen.

Bedrijfswaardenmodel Gemeente Apeldoorn														Jaarlijks Equivalente Waarde € 100.000					
Bedrijfswaarde														Ecologie en milieu					
Financieel draagvermogen		Veiligheid		Functionaliiteit		Omgevingskwaliteit						Duurzaamheid		Wettelijkheid		Reputatie			
Indicator	# indicator oerwachter/ongegande uitgave	# slachtoffers met ernst letsel Aantal zieldagen	# verloren gebruiksdagen primaire voorziening; elektra, gas, water, rooiering	# verloren gebruiksdagen secundaire (redundante) voorziening; weg, bus, OV, VST, telecom, Tethering (mobiele) voorziening; groen/groen/sport/landschap	# Voerag Verlies Uren (VVU) weersj	Indicator	# verlies beeldkwaliteit verzorgingheid (kg m ² = niveau B=1, C=3, D=7)	# verlies beeldkwaliteit bodem met meet aan etsen legemwoort (kg m ²)	verlies maatschappelijke kwaliteit bodem	# objecten (garden) met wateroverlast naar binnen stromen in het pand)	Initiale belanghebbenden; Overlast (Bewoners Overlast Dagert BOD, Stank, geluid, licht)	Indicator	Voorverlies geverende bestelling) of ernstig vervuld oppervlak (lange termijn) # dode vissen # dode vogels	CO2 emissie	# rechtszaken, boetes, schikkingen geweogen naar ernst	# negatieve aandacht geweogen naar ernst			
Eenheid	Euro	zieldag	gebruiksdagen	gebruiksdagen	VVU	Eenheid	punt	m2	boom	water in woning	BOD	Eenheid	m2 vervuld	ton CO2	punt	punt			
Topwaarde	10.000.000	20.000	100.000	10.000.000	500.000	Topwaarde	50.000.000	2.500.000	333	1.000	10.000.000	Topwaarde	100.000	200.000	10.000	10.000			
punt	€	1	€ 500	€ 100	€ 1	€ 20	€ 0,2	€ 4	€ 30.000	€ 10.000	€ 1	€ 100	€ 50	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000			
Emissiegroep	Extreem	>10 M (25% omzet)	Meerdere doden >2k zieldagen	>100k	>10M	>500k	Extreem	>50M	>2,5 M	>300 grote volwassen bomen >30k jonge bomen	>1000 huizen >100 bedrijven	>10M BOD	Extreem	>10 ha >10k dode vissen >100k dode vogels	>200 ton CO2 emissie	Stille curator, Strategische verordening bestuurder	Internationale commissie		
	Ernstig	1M-10M	Een dode, tlijvend ernstig letsel, inactiviteit, 2k-20k zieldag	10k-100k	1M-10M	50k-500k	Ernstig	5M-50M	250k-2,5M	30-300 grote volwassen bomen 3k-30k jonge bomen	100-1000 huizen 10-100 bedrijven	1M-10M BOD	Ernstig	1-10 ha >10k dode vissen >10k dode vogels	20-200 ton CO2 emissie	Stataak bestuurder	Landelijke commissie, langdurig geen college		
	Behoorlijk	100k-1000k	Ernstig gewonde, langdurig letsel, 200-2k zieldag	1k-10k	100k-1000k	5k-50k	Behoorlijk	500k-5M	25k-250k	3-30 grote volwassen bomen 300-3k jonge bomen	10-100 huizen 1-10 bedrijven	100k-1M BOD	Behoorlijk	1000m2-1ha >1k dode vissen >1k dode vogels	2-20 ton CO2 emissie	Dwaarsgamel, boete 6e categorie	Opstappen wethouder of college		
	Matig	10k-100k	Ongeval met letsel ("Last time incident"), 20-200 zieldag	100-1k	10k-100k	500-5k	Matig	50k-500k	2,5k-25k	0,3-3 grote volwassen bomen 30-300 jonge bomen	1-10 huizen	10k-100k BOD	Matig	100-1000m2 >1k dode vissen >100 dode vogels	200 ton-20ton CO2-emissie	Aanwijzing, boete 5e categorie	Regionale commissie / raadsvragen		
	Klein	1k-10k	EHBO / bijna ongeval, 2-20 zieldagen	10-100	1k-10k	50-500	Klein	5k-50k	250-2,5k	1-10 kleine volwassen bomen 3-30 jonge bomen	1-10 gebouwen (Rijprijnk, schuur)	1k-10k BOD	Klein	10-100m2 >100 dode vissen >10 dode vogels	20-200 ton CO2 emissie	Waarschuwing / onderzoek beweegdd gezag, boete 3k categorie	Commissie wijk, >10 haarten / interne commissie		
	Minimaal	<100k	Geen/risico situatie, 2 zieldagen	<10	<1k	<50	Minimaal	<5k	<250	<3 jonge bomen	Taan / straat onder water	<1k BOD	Minimaal	<10m2 <100 dode vissen <10 dode vogels	<20 ton CO2 emissie	Muster transactie / boete 1e categorie	<10 externe klachten		

Hoogste risico's in de openbare ruimte

(uit: risicotabel Beheerprogramma, op basis van inventarisatie)

Risico	Gerelateerde waarde of doel
Functioneel verouderde openbare ruimte	Technisch functioneren, vervangingsopgave
Ongevallen fietsers en automobilisten	Verkeersveiligheid
Verlies van functie openbare ruimte voor iedereen	Inclusiviteit
Missen maximale potentieel bomen	Optimaal functionerende bomen tbv biodiversiteit en klimaatadaptatie
Wateroverlast	Veiligheid, gezondheid, klimaatadaptatie
Ongevallen als gevolg van gladheid	Veiligheid, gezondheid

Bijlage 5 – Niveaus beeldkwaliteit

Hoe schoon willen we de openbare ruimte hebben? De basiskwaliteit is de minimale norm, de ondergrens. Daarnaast zorgen we op meer plekken een hogere kwaliteit, onder meer in het centrum, en in samenwerking met winkelcentra.

Nadere toelichting op basiskwaliteit in Apeldoorn

We willen dat onze openbare ruimte schoon en goed onderhouden blijft.

- Als prestatie willen we als ondergrens B-kwaliteit volgens de CROW Beeldsystematiek, voor hele openbare ruimte.
- We willen A-kwaliteit op onderdelen in het centrum, winkelcentra en/of andere intensief gebruikte gebieden. Dit in samenwerking met onder meer winkelcentra en winkeliersverenigingen.
- Het gaat om alle beeldmeetlatten die het aspect 'schoon' betreffen. Voorbeelden zijn de beeldmeetlatten 'Zwerfafval', 'Veegvuil' en 'Onkruid'.

Zwerfafval fijn

A+	A	B	C	D
				
Er ligt geen fijn zwerfafval.	Er ligt weinig fijn zwerfafval.	Er ligt in beperkte mate fijn zwerfafval.	Er ligt redelijk veel fijn zwerfafval.	Er ligt veel fijn zwerfafval.
fijn zwerfafval (1-10 cm)	fijn zwerfafval (1-10 cm)	fijn zwerfafval (1-10 cm)	fijn zwerfafval (1-10 cm)	fijn zwerfafval (1-10 cm)
0 stuks per 1m ²	≤ 3 stuks per 1m ²	≤ 10 stuks per 1m ²	≤ 25 stuks per 1m ²	> 25 stuks per 1m ²

Meetinstructie: Zwerfafval fijn

Veegvuil

A+	A	B	C	D
Er is geen veegvuil.	Er is weinig veegvuil.	Er is in beperkte mate veegvuil.	Er is redelijk veel veegvuil.	Er is veel veegvuil.
bedekking 0% per 100m ²	bedekking ≤ 5% per 100m ²	bedekking ≤ 10% per 100m ²	bedekking ≤ 20% per 100m ²	bedekking > 20% per 100m ²
volume 0 liter per 100m ²	volume ≤ 10 liter per 100m ²	volume ≤ 20 liter per 100m ²	volume ≤ 40 liter per 100m ²	volume > 40 liter per 100m ²

Meetinstructie: Veegvuil

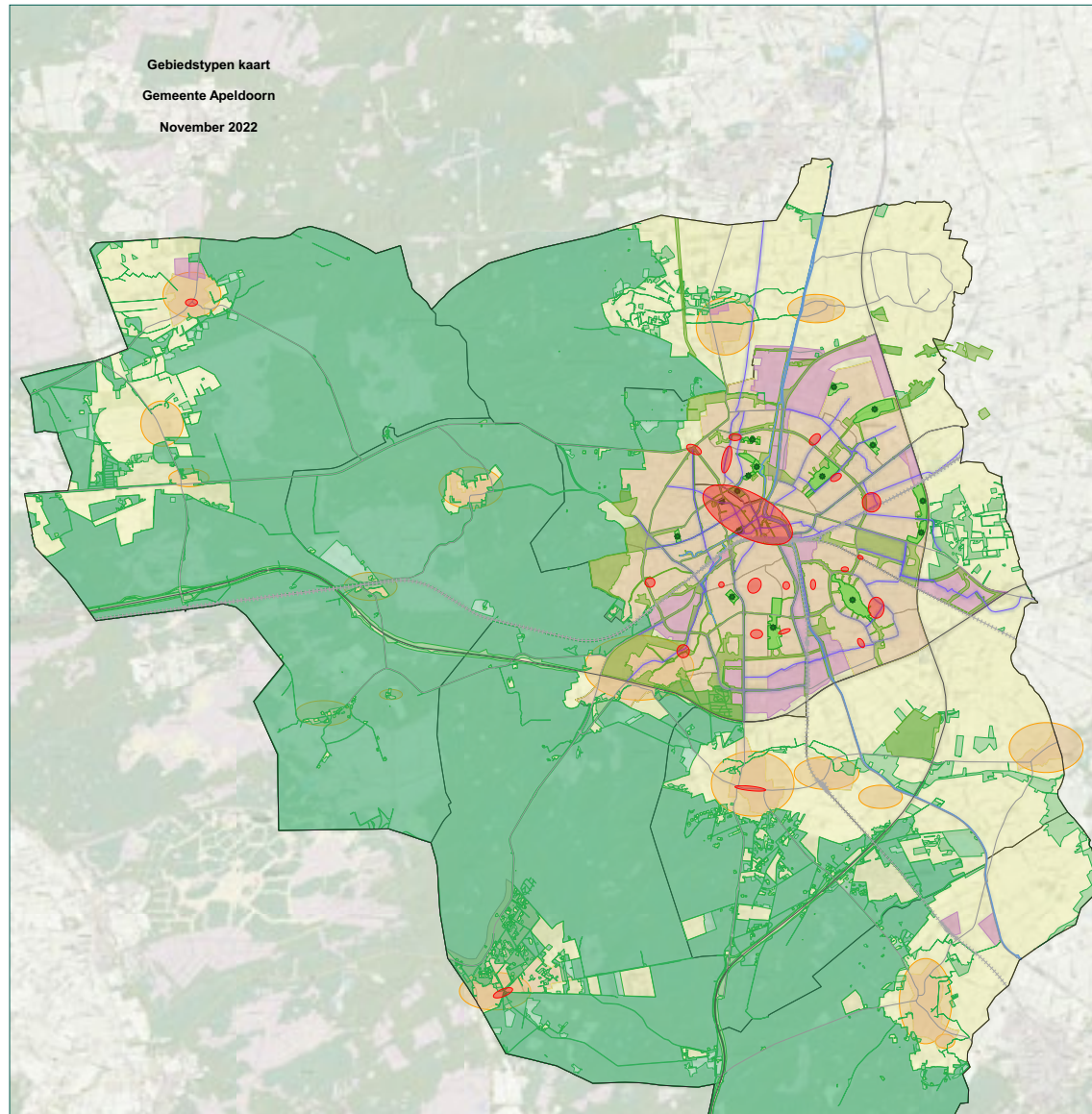
Onkruid

A+	A	B	C	D
Er is geen onkruid.	Er is weinig onkruid.	Er is in beperkte mate onkruid.	Er is redelijk veel onkruid.	Er is veel onkruid.
bedekking 0% per 100m ²	bedekking ≤ 2% per 100m ²	bedekking ≤ 4% per 100m ²	bedekking ≤ 8% per 100m ²	bedekking > 8% per 100m ²
aantal stuks onkruid hoger dan 20 cm 0 stuks per 100m ²	aantal stuks onkruid hoger dan 20 cm ≤ 10 stuks per 100m ²	aantal stuks onkruid hoger dan 20 cm ≤ 20 stuks per 100m ²	aantal stuks onkruid hoger dan 20 cm ≤ 30 stuks per 100m ²	aantal stuks onkruid hoger dan 20 cm > 30 stuks per 100m ²

Meetinstructie: Onkruid

Centrumgebieden - locaties met een hogere beeld kwaliteit

Onderstaande kaarten geven een indicatie van de grotere en kleinere centrumgebieden in de gemeente, waar we streven naar A-kwaliteit. Deze kaarten zijn nog niet definitief, en bieden een globaal inzicht.

- Grens Apeldoorn
- Centrumgebieden

Bijlage 6 – Niveau technische kwaliteit

De technische kwaliteit van assets, ook wel de conditie genoemd, wordt weergegeven volgens de NEN2767 norm. Dat is een 6-punts schaal die veel wordt gebruikt voor gebouwen, installaties, terreinen en infrastructuur. De te behalen prestatie is aangegeven in onderstaande tabel: per assetgroep is het percentage assets benoemd dat minimaal conditiescore 3 moet hebben.

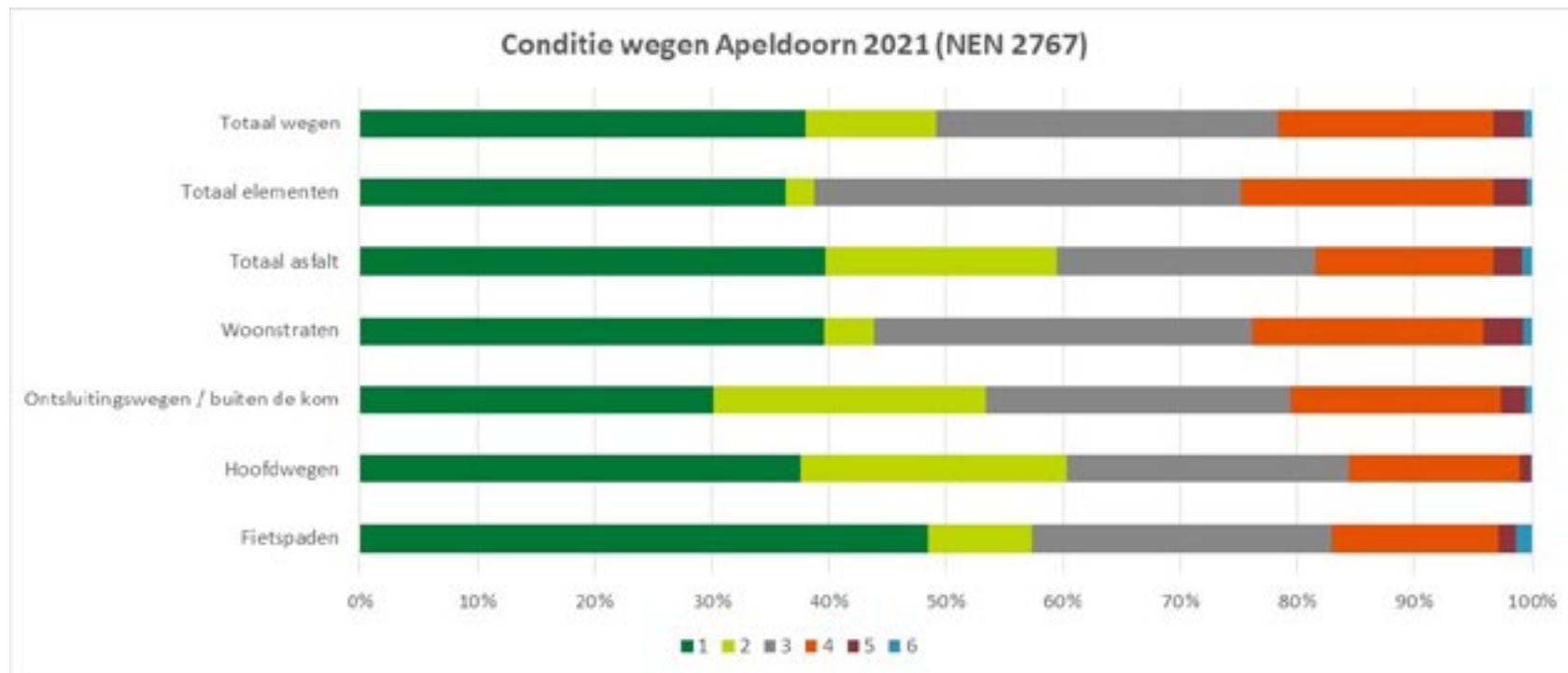
Anders gezegd: minimaal het aangegeven percentage van de beheerde assets heeft een conditie van 1, 2 of 3. De percentages zijn afgeleid van huidige beleidsdoelen en de mogelijke risico's.

Conditie score	Omschrijving
1	Uitstekende conditie
2	Goede conditie
3	Redelijke conditie
4	Matige conditie
5	Slechte conditie
6	Zeer slechte conditie

Tabel: Gewenste conditie per assetgroep.

Asset	Achterliggende gegevens	Gewenste conditie*	Toelichting
Wegen	Inspectiegegevens 2021	80%	Norm bepaald op basis van aanwezige risico's en eerder vastgestelde (beleids)doelen
Riolen	Inspectiegegevens 2010 tot heden	> 90%	Riolen hebben een zeer belangrijke functie. Falen heeft forse gevolgen. Overigens wordt er gedifferentieerd naar "belangrijkheid" van het riool
Minigemalen	Leeftijd of jaar van renovatie	80%	Lage risico's door beperkt aantal gebruikers per minigemaal, goede monitoring en lange tijd tussen technisch en functioneel falen.
Hoofdgemalen	Beperkt inspecties aanwezig	> 90%	Zie riolen.
bomen	Combinatie van boominspecties en leeftijd	90%	Omvallende bomen / takken uit bomen is één van de grotere risico's
Plantvakken	Inspectiegegevens 2020 (steekproef NEN2767)	80%	Lage (directe) risico's. Wel veel impact op beeldkwaliteit en beleving.
Verkeersregelinstallaties	Leeftijd	> 90%	Storing / uitval van VRI's heeft grote impact op doorstroming en veiligheid
Verlichting: masten / armaturen	Leeftijd	85%	Beperkte risico's. uitval wel impact op leefbaarheid en veiligheid
Civiele kunstwerken	Inventarisatie "belangrijke" kunstwerken volgt in 2022	>90%	Betreft vaak belangrijke verbindingen. Falen leidt ook tot forse financiële risico's
Speelvoorzieningen	Regelmatige inspecties	>90%	Kwetsbare gebruikers die risico's moeilijk zelf kunnen inschatten

* percentage van het areaal met minimaal een score 3 volgens de NEN2767 conditiemeting.

Bijlage 7 – 15% vergroenen in beheerprojecten

Eén van de maatregelen die we nemen is 15% vergroenen in beheerprojecten. Hoeveel is dat? En welke uitgangspunten hanteren we?

Hoeveel is 15% vergroenen?

De komende jaren vervangen we ca. 1,5 á 2 strekkende km weg per jaar. Dat elkaar een oppervlak van 1 á 1,5 ha verharding, 15% hiervan wordt groen, dan komt neer op ca. 2000m² vergroenen per jaar. Hierin planten we ca. 60 bomen.

Kleine groenkansen

Daarnaast zetten we in op kleine groenkansen. Denk aan een breed trottoir wat we in combinatie met onderhoud smaller maken. Of het weghalen van onnodige verhardingen. In totaal ca. 1500m² per jaar.

Prioriteitsgebieden

Op sommige plekken vinden we groen extra belangrijk, groen toevoegen mag hier meer kosten. We gaan ervan uit dat ca. 30% van het vergroenen plaatsvindt in prioriteitsgebieden: Binnenstad, Winkelcentra, Toegangswegen, Schoolomgevingen, Rondom verzorgingstehuizen (of andere kwetsbare inwoners), zeker als daar ook al weinig groen aanwezig is.

Wat mag groen kosten?

Ook voor vergroenen maken we de afweging tussen prestaties, risico's en kosten. De keuze voor prioriteitsgebieden volgt uit risico's en kansen. Hier hebben de meeste mensen profijt van vergroenen. De prestatie is helder in totaal ca. 3500m² vergroenen en de 60 bomen De totale kosten bedragen ca. 300k€/j. Dat betekent ook dat er een grens zit aan wat groen (gemiddeld) mag kosten en maken we daarin onderscheid tussen prioriteitsgebieden en de rest:

	kosten normaal	kosten prioriteitsgebied
Een boom toevoegen*	maximaal € 1500 gemiddeld € 1000	maximaal € 10.000 gemiddeld € 6000
Vergroenen**	maximaal € 30/m ² gemiddeld € 25/m ²	maximaal € 100/m ² gemiddeld € 75/m ²
Kleine groenkansen***	maximaal € 75/m ² gemiddeld € 50/m ²	

* inclusief groeiplaats

** gaat vooral om inrichtingskosten groenvak, kosten voor bijvoorbeeld versmallen wegprofiel vallen onder reguliere beheerkosten

*** vaak duurder dan vergroenen vanwege kleinschaligheid en lagere meeliftmogelijkheden

Bijlage 8 – Ecologisch beheer

Aanleiding - zorg voor de natuur, het klimaat en onze gezondheid

Het gaat slecht met de biodiversiteit en het klimaat, ook in Apeldoorn. Dat zien we nu al aan de toenemende hittestress, extreme regenval en droogvallende beken. Daarom passen wij ons beheer aan zodat we met onze 1660 ha grond bijdragen aan het veerkrachtiger maken van onze leefomgeving.

Uitgangspunt 'ecologisch beheer, tenzij'

Uitgangspunt is 'ecologisch beheer, tenzij'. Daarom is het praktisch om te omschrijven wat 'tenzij' betekent: als een groenvoorziening een specifieke functie moet vervullen, die niet wordt bereikt met ecologisch beheer. Bijvoorbeeld een trapveld of recreatief grasveld waarop sporten en recreëren mogelijk moet zijn, of hagen en plantvakken die intensief gebruikte gebieden moeten verfraaien. En uiteraard waar de veiligheid in het geding kan komen, zoals bij zichtlijnen op kruisingen.

Doel

In 2031 willen we dat 75% van ons beheer zo ecologisch mogelijk is ingericht. Het beheer zal aangepast moeten worden op onze natuur inclusieve doelstellingen. Dit zal er ook toe leiden dat Apeldoorn een andere, natuurlijke uitstraling zal krijgen.

De eerste stappen zijn in de afgelopen paar jaar al gemaakt. Een gedeelte van het bosplantsoen wordt ecologischer beheerd en het areaal bloemrijk grasland neemt geleidelijk toe. Toch zien we veel ruimte voor verbetering. We schatten bijvoorbeeld in dat we 2/3^e van het gazon kunnen omvormen naar bloem- en kruidenrijk gras.

We maken kleine en grote aanpassingen

Een gezonde bodem is essentieel

Door aanpassingen te maken zoals het minder vaak maaien (zodat de bodem minder wordt verdicht) en door het blad onder bomen te laten liggen (waardoor voedingstoffen weer in de bodem terecht komen) maken we met kleine aanpassingen al een belangrijk verschil.

De natuur als uitgangspunt

We moeten leren kijken naar wat de natuur nodig heeft. De 4 V's van ecologie bieden hierin houvast (zie tabel 1). Er geldt echter voor elke diersoort wat anders. Om zo veel mogelijk soorten te helpen is het belangrijk om voor veel variatie (eigenlijk de 5^e V) te zorgen zodat we aan zo veel mogelijk levensbehoeftes kunnen voldoen.

Een grote aanpassing die we maken is terug te zien in het nieuwe maaibeleid. Het uitgebloeide gras laten we waar mogelijk voor 1/3^e staan. Hierdoor hebben insecten en andere dieren in de winter plek om te overwinteren. Het streven is ook om wat we wel maaien ecologisch aan te pakken. We maaien bijvoorbeeld pas als de zaden rijp zijn en zich kunnen verspreiden. Daarnaast willen daar ook ander materiaal voor inzetten zodat we zo min mogelijk schade aanbrengen. Wanneer we het gemaaid gras ook een paar dagen laten liggen geven we insecten de kans om een nieuwe schuilplek te zoeken.

Tabel 5: De 4 V's van Ecologie

Voedsel

Van dood hout tot insecten en besjes, alle dieren hebben andere behoeftes als het gaat om voedsel. Kwaliteit en kwantiteit is hierbij belangrijk. We richten ons daarom op inheemse soorten en creëren van natuurlijke omstandigheden die hieraan bijdragen. Het uitbreiden van onze bloemrijke bermen is hier een goed voorbeeld van.

Voortplanting

Diersoorten hebben vaak hele specifieke voorkeuren als het gaat om het vinden van een geschikte locatie voor voortplanten. Insecten leggen bijvoorbeeld eitjes of maken poppen tussen de uitgebloeide kruiden. Door delen te laten staan geven we insecten de kans om hun voortplantingscyclus af te maken.

Veiligheid

Beschutting is belangrijk voor de meeste diersoorten. Zorgen voor een geleidelijke overgang van struiken, naar kruiden, naar gazon biedt naast een grote variatie aan habitatten ook een natuurlijke overgang. Hierdoor kunnen soorten zich veilig en makkelijk oriënteren.

Verplaatsing

Om voedsel of een partner te zoeken moeten dieren zich veilig kunnen verplaatsen. Structuren die in verbinding zijn met elkaar zijn daarom belangrijk. Grote afstanden tussen struiken zijn bijvoorbeeld voor huismussen een grote barrière waardoor het leefgebied beperkt wordt. In Apeldoorn missen we op veel plaatsen deze struiklaag.

Werken in ecologische treden

Overall kunnen we met kleine aanpassingen positieve veranderingen maken. Maar om grotere impact te maken bieden sommige locaties, vanwege bijvoorbeeld grootte of functie, meer potentie dan andere. We werken daarom in ecologische treden. Elk beheertype, zoals gras, struweel en hagen, wordt ingedeeld in trede 1 2 of 3 waarmee we de mate van ecologisch beheer aanduiden.

guur 4: (v.l.n.r.) Gras trede 1 (beperkt ecologisch) - We maaien regelmatig maar niet meer tot aan de stam van de boom zodat we de boom met groeiplaats beter beschermen. Gras trede 2 (redelijk ecologisch) - We maaien 1 keer per jaar waardoor (bloemrijke) kruiden de kans krijgen om te groeien en er schuilgelegenheid en voedselaanbod ontstaat. Gras trede 3 (ecologisch) - We maaien 1/3e niet zodat er ook in de winter plek is voor insecten en andere dieren.

Aandacht voor verschillende functies van de buitenruimte

We kunnen niet overal de natuur haar vrije gang laten gaan. We zorgen er voor dat de buitenruimte heel, schoon en veilig blijft. Ook is er aandacht voor cultuurhistorie, speel- en recreatieruimte. Daarnaast grenzen openbare vakken ook geregeld aan privé terrein. We zoeken naar combinaties die mogelijk en logisch zijn. Op deze locaties zullen we vaak binnen ecologische trede 1 werken.

Figuur 5: Het Oranjepark is een plek van cultuurhistorische waarde. De uitstraling van het park is belangrijk en zal weinig veranderen. Waar mogelijk worden kleine aanpassingen gemaakt zoals het toevoegen van bokashi onder de bomen zodat de groeiplaats verbeterd wordt.

Figuur 6: Vaak is een combinatie van gazon en kruidenrijk gras mogelijk waarbij voldoende plek overblijft voor zowel recreatie als natuur.

Figuur 7: Nabij woningen zal er kritisch gekeken worden naar wat haalbaar en wenselijk is.

Figuur 8: Randen en zichthoeken worden 2 of 3 keer per jaar gemaaid.

Bijlage 9 – Financiële kaders

Het SAMP heeft het BBV en de gemeentelijke financiële verordening als uitgangspunten.

BBV

Het BBV, Besluit Begroting en Verantwoording, bevat de wettelijke eisen voor de opzet en inhoud van de gemeentebegroting en jaarrekening. Voor het beheer van de openbare ruimte geeft de BBV de volgende kaders. BBV is dé basis voor de gemeentelijke en provinciale financiële verslaglegging en planning en control cyclus. Voor de opzet en inhoud van de begroting en jaarrekening gelden wettelijke eisen die zijn vastgelegd in het BBV.

De begroting en jaarrekening voldoen aan de informatiebehoefte van de gemeenteraad vanwege het budgetrecht, één van de belangrijkste rechten van de raad. Het budgetrecht houdt in dat het college in principe alleen uitgaven kan doen en verplichtingen kan aangaan na toestemming ofwel autorisatie van de raad. Met het vaststellen van de gemeentelijke begroting geeft de raad het college deze toestemming.

Alle investeringen worden geactiveerd (artikel 59 BBV) conform de richtlijnen die in de financiële verordening door de raad zijn vastgesteld.

Gemeentelijke financiële verordening

De Raad stelt bij verordening de uitgangspunten vast voor het financiële beleid, net zoals voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie. Deze verordening waarborgt dat aan de eisen van rechtmatigheid, verantwoording en controle wordt voldaan.

Verschillende onderdelen van de financiële verordening zijn relevant voor het SAMP. De meest relevante zijn:

- de regels voor waardering en afschrijven van activa
- de regels inzake de algemene doelstellingen en de te hanteren richtlijnen en limieten van de financieringsfunctie.
- de verordening waarborgt dat de rechtmatigheid van het financiële beheer en van de inrichting van de financiële organisatie wordt getoetst.

